

Minnisblað til velferðarnefndar

Viðtakandi	Velferðarnefnd Alþingis	Dagsetning	13. febrúar 2024
Sendandi	Félags- og vinnumarkaðsráðuneyti	Málsnúmer	FRN23110097

Umsagnir til velferðarnefndar um framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks fyrir árin 2024 – 2027. Mál 584.

Velferðarnefnd Alþingis óskaði eftir minnisblaði þar sem fram kæmi afstaða félags- og vinnumarkaðsráðuneytis til umsagna sem bárust nefndinni um 584. mál – framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks fyrir árin 2024 – 2027. Alls bárust átta umsagnir um áætlunina.

Félagsráðgjafafélag Íslands. Afstaða ráðuneytisins er sú að rétt sé að fallast á það með bæði Félagsráðgjafafélaginu og Þroskapjálfafélaginu að bæta við aðgerð er varðar menningu. Ekki voru unnar aðgerðir um íþróttastarf fatlaðs fólks, sem einnig heyrir undir 30. gr. SRFF, þar sem samstarfsverkefnið *Farsælt samfélag fyrir öll – brúum bilið* miðar að því að efla íþróttaástandum fatlaðs fólks, ekki síst fatlaðra barna og ungmenna. Horft verður til ábendinga félagsins er varða samstarfsaðila og efni sem hægt er að byggja á við framkvæmd áætlunarinnar.

Grænir skátar. Ábendingum fyrirtækisins verður komið til Vinnumálastofnunar í gegnum það samstarf sem felst í aðgerðum er varða aukið samstarf og fleiri starfstækifæri fyrir fólk með mismunandi starfsgetu.

Kvenréttindafélag Íslands. Ábendingar um kynjað sjónarhorn í tilteknum aðgerðum og flokkum verða teknar til greina við framkvæmd áætlunarinnar, auk þess sem sérstaklega verður horft til umfjöllunar um ofbeldi í vitundarvakningu og við gerð fræðsluefnis.

Landssamtökin Þroskahjálp. Ráðuneytið tekur undir með Þroskahjálpi um mikilvægi þess að sett verði á fót mannréttindastofnun.

Lúðvík Júlíusson. Það er mat ráðuneytisins að ekki sé ástæða til viðbragða vegna umsagnarinnar enda lýtur hún fyrst og fremst að málefnum barna sem eiga tvö heimili. Ábendingum verður komið á framfæri við framkvæmd aðgerða eins og við á.

Samband íslenskra sveitarfélaga (SÍS). Framkvæmdaáætlun var unnin í miklu og góðu samstarfi við SÍS og verður áhersla lögð á kostnaðar- og ábatagreiningar þeirra tillagna sem fela í sér breytingar á fyrirkomulagi þjónustu.

Þroskapjálfafélag Íslands. Ábendingu félagsins um hæfisskilyrði verður komið áfram í vinnu við framkvæmd aðgerða. Ráðuneytið vill þakka félaginu fyrir vel heppnað málþing um áætlunina og fagnar því þroskapjálfi vilji taka þátt í vinnunni.

ÖBÍ réttindasamtök. Það er mat ráðuneytisins að umsögn ÖBÍ kalli ekki á breytingar á þingsályktunartillögunni, enda bárust sömu ábendingar í gegnum samráðsgátt stjórnvalda og tók verkefnisstjórn þær til umfjöllunar. Brugðist var við, m.a. með því að koma gögnum til viðeigandi aðila, sbr. athugasemdir við aðgerðir C.2. og C.3, og verður ábendingum komið á framfæri við framkvæmd aðgerða eins og við á. Taka má undir það að til viðbótar við fatlaðar konur og kvár verði horft til fatlaðra barna í aðgerðum sem miða að því að draga úr ofbeldi.

Alþingi
Nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík
Sent rafrænt á nefndasvið@althingi.is

Reykjavík, 7. febrúar 2024.

Efni: Umsögn Félagsráðgjafafélags Íslands vegna tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks fyrir árin 2024-2027. 154. löggjafarþing 2023/2024. Þingskjal 813 – 584. mál. Stjórnartillaga.

Félagsráðgjafafélag Íslands (FÍ) þakkar tækifærið til að gera umsögn um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks fyrir árin 2024-2027. Félagið styður tillöguna og tekur undir framtíðarsýn og markmið um að uppfylla 1. gr. samnings Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks, að *efla, veita og tryggja að allt fatlað fólk njóti til fulls og til jafns við aðra allra mannréttinda og grundvallarfrelsis og að efla virðingu fyrir eðlislægri reisn þess*. Félagið tekur undir mikilvægi þeirra sex flokka sem koma fram í framkvæmdaráætluninni, þ.e.:

- A. Vitundarvakningu og fræðslu
- A. Aðgengi
- B. Sjálfstætt líf
- C. Menntun og atvinnu
- D. Þróun þjónustu
- E. Lögfestingu

Að mati félagsins vantar þó einn flokk til viðbótar sem snýr að menningu, tómstundum og þátttöku í íþróttarstarfi og hvetur til þess að aðgerðum sem snúa að þeim þáttum verði bætt við framkvæmdaáætlunina.

Félagsráðgjafafélag Íslands vill koma á framfæri ábendingum varðandi eftirfarandi greinar í framkvæmdaáætluninni:

A.4. Endurskoðun aðalnámskrá leik-, grunn- og framhaldsskóla.

Innan Ráðgjafar- og greiningarstöðvar ríkisins (RGR) liggur margra áratuga reynsla af því að veita fræðslu til grunnskóla þar sem byggt er á gagnreynðum aðferðum. RGR ætti því að vera samstarfsaðili í þessu verkefni. Þá hafa hagsmunasamtök eins og Einhverfusamtökin áhuga á að innleiða námsefni eða nálgun í fræðslu sem kallast LEANS og er upprunið í Skotlandi. Það var til dæmis kynnt á ráðstefnunni INSAR í Stokkhólmi vorið 2023 og benda rannsóknir til þess að það gefi góða raun þegar kemur að kennslu um fjölbreytileika út frá öðruvísi taugabroska og fötlun. Jafnframt má benda á að verulega skortir á kennslu um fötlun og hagnýtar aðferðir í kennslu og íhlutun fatlaðra nemenda, til dæmis í námi kennara og annarra fagaðila sem koma að því að sinna fötluðum börnum í skólum.

E.1. Styttri bið barna eftir þjónustumati og þjónustu.

Skýra þarf betur hvað þessi liður felur en vert er að hafa í huga að í mörgum erlendum klínískum leiðbeiningum um greiningu einhverfu segir að ekki sé æskilegt að biðtími eftir greiningu sé lengri en þrír mánuðir. Má þar nefna bæði Sign98 og NICE leiðbeiningarnar. Þá er vert að skoða hvort ekki væri viðeigandi að Menntamálastofnun eða sú stofnun sem tekur við verkefnum stofnunarinnar væri samstarfsaðili að þessu verkefni þar sem aðkoma skóla að þeirri

þjónustu sem er veitt eftir að mat á stuðningsþörf eða greining hefur farið fram er mjög mikilvæg.

E.3. Samræmt verklag við mat á fötlun umsækjenda um alþjóðlega vernd og uppbygging viðeigandi stuðningsúrræða.

Hér mætti bæta Geðheilsuteymi taugabroskaraskana og Samtökum sveitarfélaga við sem samstarfsaðila. Aðkoma sveitarfélaganna að þessari vinnu er mjög mikilvæg þar sem þjónustan er yfirleitt á þeirra vegum. Geðheilsuteymi taugabroskaraskana sinnir ráðgjöf vegna einstaklinga eldri en 18 ára og þar er til staðar fagfólk með þekkingu og reynslu sem gæti komið að gagni við greiningarvinnu og mat af því tagi sem þarna er lýst.

E.6. Áætlun um sértæka geðheilbrigðisþjónustu við fatlað fólk.

Ráðgjafar- og greiningarstöð ríkisins (RGR) mætti vera samstarfsaðili að þessu verkefni. RGR sinnir ungmennum til 18 ára aldurs og hafa vitneskju um þarfir þess hóps sem RGR sinnir og hvað er brýnt að huga við þessi tímamót með tilliti til geðheilbrigðisþjónustu.

Að lokum vill félagið nefna að Barna- og fjölskyldustofa (BOFS) gæti verið mikilvægur samstarfsaðili þegar kemur að umfjöllun um fötluð börn í ljósi þess að hlutverk þeirrar stofnunar hefur verið útvíkkað verulega frá því sem áður var með tilkomu laga um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna nr. 86/2021. BOFS hefur til að mynda verulegu hlutverki að gegna við innleiðingu þessara laga sem tengjast málefnum fatlaðra barna og að mati félagsins mikilvægt að þar sé til staðar viðamikil sérþekking á málefnum fatlaðra barna, bæði í tengslum við innleiðingu laganna en ekki síður varðandi fötluð börn sem þurfa sérhæfð úrræði á vegum barnaverndaryfirvalda.

Félagsráðgjafafélag Íslands vill vekja athygli á því að félagsráðgjafar vinna með einstaklingum, fjölskyldum, hópum og samfélögum sem eru að glíma við sálfélagslegan vanda. Þeir búa yfir viðtækri þekkingu og beita fjölbreyttum gagnreyndum aðferðum í vinnu sinni. Félagsráðgjafar eru ein af lykilstéttum þegar kemur að starfi með fötluðu fólki, fötluðum börnum og fjölskyldum þeirra. Þeir vinna með einstaklingum sem glíma við fátækt, fíknisjúkdóma og félagslegan vanda, sinna barnaverndarmálum, málefnum eldra fólks, flóttamanna og annarra innflytjenda. Þeir hafa heildarsýn að leiðarljósi í vinnu sinni með fólki og leita leiða til þess að tengja saman þjónustukerfi. Þannig má ná fram aukinni skilvirkni í þjónustu með samstarfi og samþættingu þjónustu sem veitt er af ólíkum þjónustukerfum og stofnunum samfélagsins. Nám félagsráðgjafa er 5 ára háskólanám sem skiptist í þriggja ára grunnnám þar sem þeir öðlast BA gráðu í félagsráðgjöf. Að því loknu tekur við tveggja ára meistaranám þar sem hluti námsins felst í starfsþjálfun utan Háskóla Íslands undir handleiðslu starfsþjálfunarkennara sem hafa fengið sérstaka þjálfun sem slíkir. Félagsráðgjafar geta að loknu námi sótt um löggild starfsréttindi í félagsráðgjöf til Embættis Landlæknis og leyfi til að reka heilbrigðisþjónustu hjá sama embætti.

Félagsráðgjafafélag Íslands vill jafnframt taka undir það sem fram kemur í umsögn Landssamtakanna Þroskahjálpar dags. 29. janúar sl. Félagið er reiðubúið að taka þátt í þeirri vinnu sem fram undan er og fylgja þessari umsögn eftir sé þess óskað.

Virðingarfyllst,
fyrir hönd Félagsráðgjafafélags Íslands

Steinunn Bergmann,
formaður

Umsögnin var unnin í samvinnu við fagdeild félagsráðgjafa sem vinna að málefnum fatlaðs fólks.

Reykjavík 06.02.2022

Umsögn frá Grænum skátum ehf. um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks fyrir árin 2024-2027:

Grænir skátar hafa allt frá stofnun fyrirtækisins í meira en 30 ár veitt einstaklingum með skerta starfsgetu tækifæri að starfa hjá fyrirtækinu. Fyrirtækið hefur afar góða reynslu af þessu og í dag starfa um 30 einstaklingar hjá Grænum skátum í gegnum verkefnið „Atvinna með stuðningi“ sem Vinnumálastofnun rekur.

Fá fyrirtæki í landinu hafa jafn marga einstaklinga með skerta starfsgetu í sínu starfslíðið og er hlutfallið um 80% af heildinni.

Grænir skátar fagna þessari þingsályktun og erum við sannfærð um að hún muni verða málaflokknum til framdráttar. Við munum hins vegar aðeins fjalla um það sem tengist okkur beint í ályktuninni þ. e. um flokk D Menntun og atvinnu.

Í lið D. 8 er fjallað um aukið samstarf um framhaldsfræðslu.

Okkar reynsla er að það vantar ýtarlegri greiningu á styrkleikum umsækjenda sem koma til okkar. Eftir að gerð hefur verið víðtæk styrkleikagreining á einstaklingum er hægt að hefja þjálfun á þessum styrkleikum þannig að það liggja fyrir þegar starfsmaður kemur í atvinnuviðtal hvar hans styrkleikar liggja og eykur það líkur á að viðkomandi nái árangri í starfinu. Í Svíþjóð er t. d. stofnun (Samhall) sem metur einstaklinga með skerta starfsgetu á 18 styrkleikabáttum.

Í dag eigum við í afar nánu og góðu samstarfi við Vinnumálastofnun og ráðum flesta okkar starfsmenn í gegnum stofnunina. Það vantar hins vegar meiri þjálfun og undirbúning áður en starfsmennirnir koma til okkar. Við þurfum alltaf að prófa starfsmennina og gefa þeim reynslutíma sem fer ekki alltaf vel í starfsmennina. Þeir verða óöruggir og oft sækir á þá kvíði. VMST reynir að senda til okkar einstaklinga sem vonast er til að falli vel inn í okkar verkefni en það gengur ekki alltaf. Með réttri þjálfun má komast hjá þessu og eins aukast verulega líkur á því að einstaklingurinn hafi þá hæfni sem þarf til starfsins. Einnig er líklegt að viðkomandi öðlist aukna starfsánægju og vellíðan í starfi.

Allir okkar starfsmenn eru með ráðningasamning og fá greidd laun eftir taxta stéttarfélagi. Flestir eru í hlutastörfum. Skýrist það annars vegar af skertu starfsþreki og hins vegar vegna þess að örorkubætur skerðast með of háum launum. Sjálfsagt mætti skoða að hækka frítekjumark.

F.h. Grænna skáta
Kristinn Ólafsson
Framkvæmdastjóri

Þróun á framkvæmd þjónustu við fatlað fólk

*Starfshópur um mótnun tillagna um
kostnaðarskiptingu ríkis og sveitarfélaga
vegna þjónustu við fatlað fólk*

Hlutverk starfshóps um kostnaðarskiptingu ríkis og sveitarfélaga

Starfshópurinn hefur það hlutverk að móta tillögur um kostnaðarskiptingu ríkis og sveitarfélaga vegna þjónustu við fatlað fólk.

Verkefni starfshópsins er meðal annars:

- Meta þörf við gefna forsendur fyrir fjármagn í málaflokk fatlaðs fólks á grundvelli þeirra upplýsinga sem liggja fyrir eftir vinnu starfshóps um greiningu á kostnaðarþróun í þjónustu við fatlað fólk og annarrar tölfræði og áætlana á þessu sviði sem tiltækar eru og þykja til þess fallnar að varpa ljósi á málefni.
- Rýna þann mikla kostnaðarauka sem orðið hefur í þjónustunni frá 2018 m.t.t. kjarasamninga, styttingu vinnuvikunnar, fjölgunar starfsfólks, fjölgunar

notenda og annarra atriða sem þykja til þess fallin að varpa ljósi á málið.

- Að auki á hópurinn að bera saman kostnaðarliði milli sveitarfélaga og rýna þau áhrif sem felast í tiltekinni stærð þjónustusvæða.
- Þá er það jafnframt hlutverk starfshópsins að setja fram valkosti um hvernig stuðla megi að hagkvæmni í þjónustunni og hægja á útgjaldavexti.

Tilfærsla á málefnum fatlaðs fólks

Sveitarfélögin tóku við þjónustunni frá ríkinu 1. janúar 2011

- Viljayfirlýsing undirrituð í mars 2009 um tilfærslu allrar almennrar þjónustu við fatlaða frá ríki til sveitarfélaga.
- Á grunni undirbúningsvinnu verkefnisstjórnar sem skipuð var fulltrúum ríkis og sveitarfélaga var unnið ítarlegt kostnaðarmat á heildarumsvifum málaflokksins sem samkomulag milli ríkis og sveitarfélaga um fjárhagslegar forsendur flutningsins, byggði á.
- Tilfærslan átti að fela í sér aukna samfellu og sveigjanleika í skipulagi og framkvæmd sem og möguleika til hagræðingar. Einfalda átti verklag, nýta áhrif samlegðar og samvinnu og auka skilvirkni, árangur og hagkvæmni. Þetta átti jafnframt að styrkja sveitastjórnarstigið.
- Framlög fylgdu með úr ríkissjóði sem standa áttu undir kostnaði sveitarfélaganna af yfirfærslunni. Framlögin tóku mið af rekstrarkostnaði þjónustunnar, spá um fjölda þjónustuþega og þróunar þjónustunnar. Auk þess var tekið tillit til óvissuþátta s.s. vegna búsetu.
- Fjármögnun þjónustunnar færðist til sveitarfélaganna, óháð því hvort hún væri veitt af sveitarfélögum, sjálfseignarstofnunum eða öðrum aðilum.

Ríkið komið til móts við sveitarfélögin í þrígang

Yfirfærsla
2011

- Útsvarshlutfall hækkað í 1,20% gegn samsvarandi lækkun á tekjuskattshlutfalli ríkisins.
- 1 ma.kr. vegna tímabundinna beinna framlaga á fjárlögum.
- Sveitarfélög fá húsnæði endurgjaldslaust en bókfært virði nam 4 ma.kr. á núverandi verðlagi.

2015

- Útsvarsprósentan hækkuð um 0,04 prósentustig úr 1,20% í 1,24% gegn samsvarandi lækkun á tekjuskattshlutfalli.

2016

- Útsvarshlutfall sveitarfélaga hækkað í 1,24% gegn samsvarandi lækkun á tekjuskattshlutfalli.
- Ríkisframlag lögfest sem nemur 0,235% af skatttekjum ríkissjóðs.
- Gróflega áætlað nema auknar tekjur vegna þessa ríflega 3 ma.kr. miðað við árið 2022.

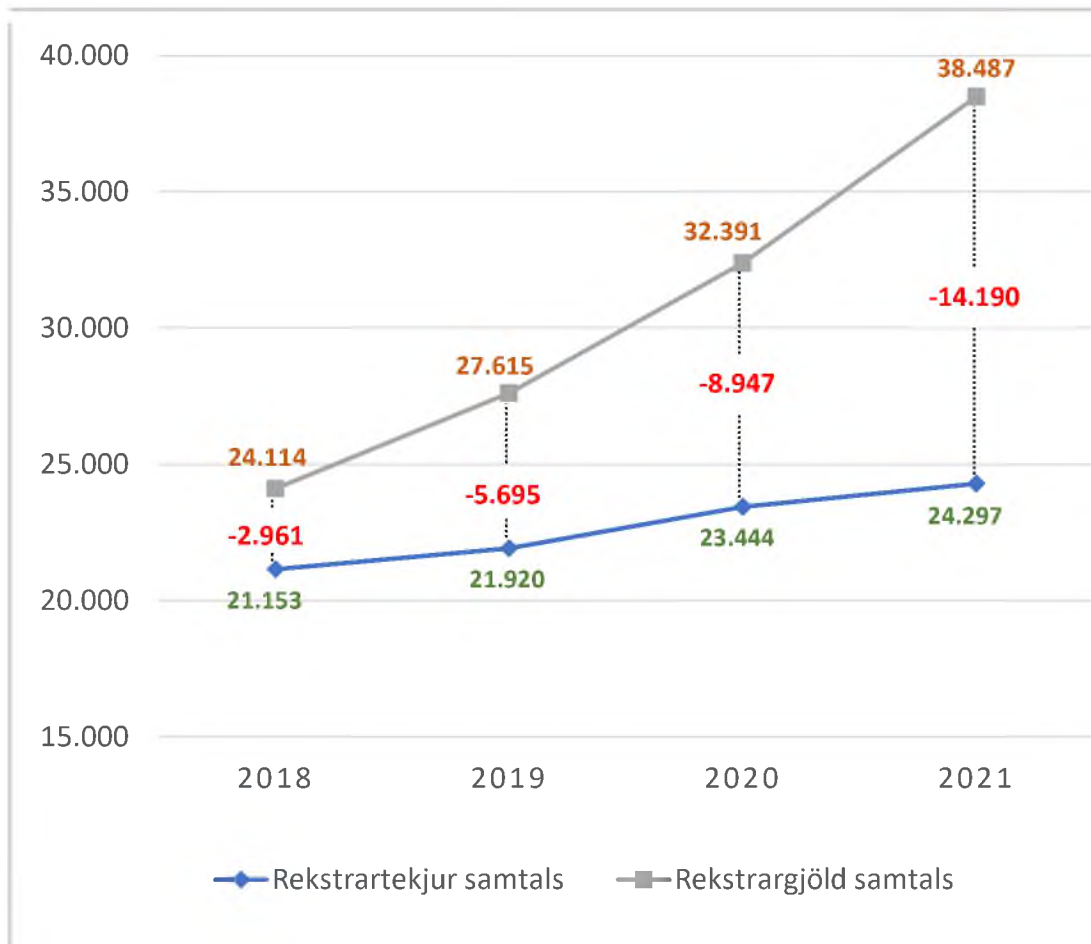
2022

- Útsvarshlutfall hækkað í 1,46% með samsvarandi lækkun á tekjuskattshlutfalli ríkissjóðs.
- Gróflega áætlað nemur hækkunin 5 ma.kr. á verðlagi ársins 2022.
- Framlög vegna NPA hækkuð í 1,1 ma.kr. eða alls 375 m.kr. hækkun frá fyrra ári.

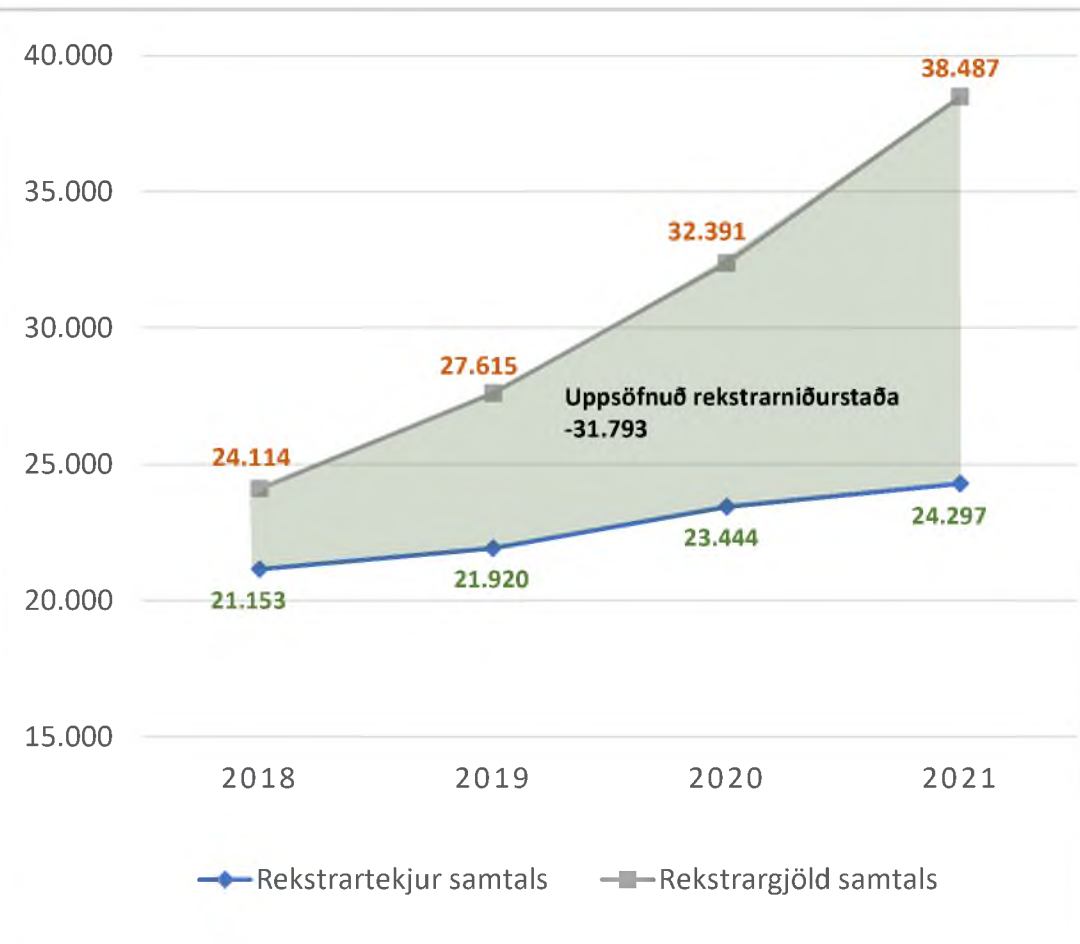
- Gróflega má áætla að þær breytingar sem gerðar hafa verið frá 2015 séu að skila sveitarfélögunum um 9 ma.kr. í auknar tekjur á ári (m.v. 2023).
- Með þessu er ríkið búið að auka framlög sín um þriðjung frá því sem upphaflega var gert ráð fyrir.

Þróun rekstrar á þjónustu við fatlað fólk 2018-2021

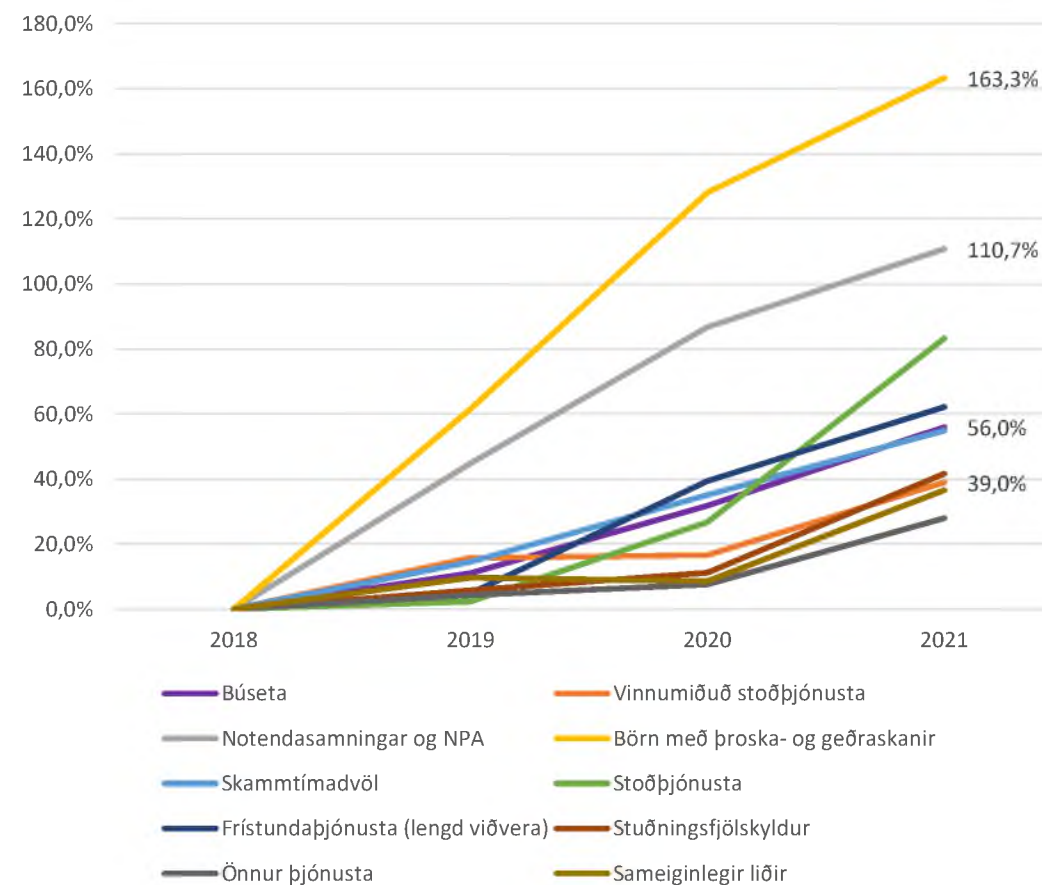
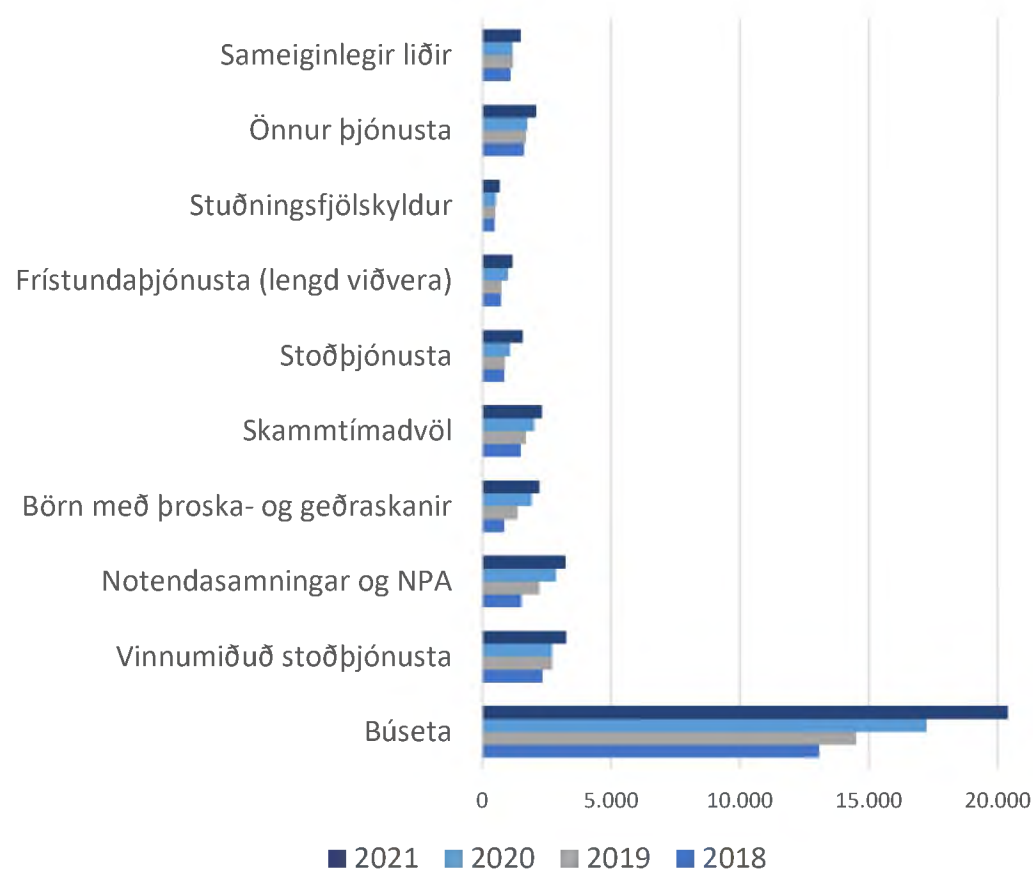
Rekstrartekjur og –gjöld árin 2018-2021

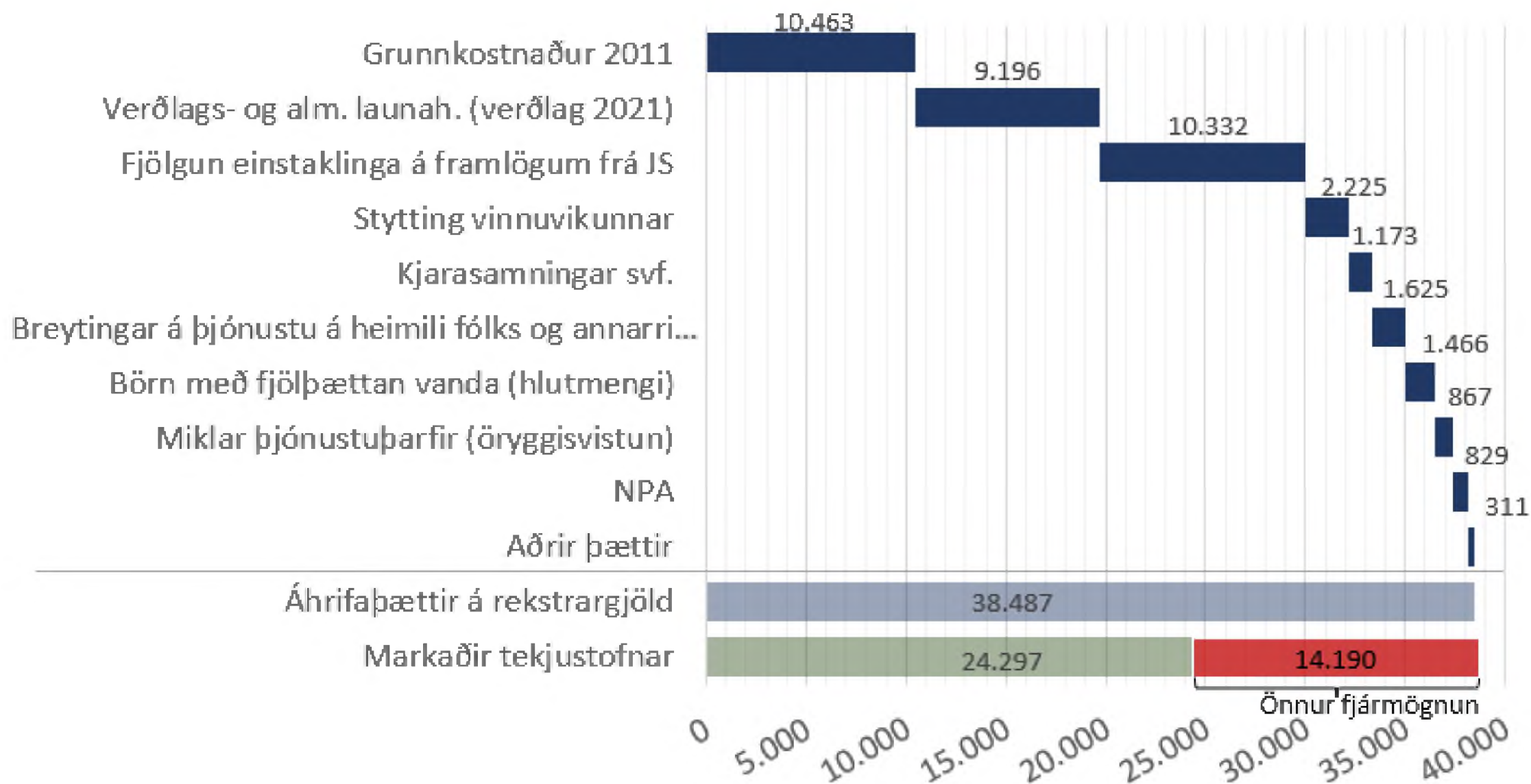
Uppsöfnuð rekstrarniðurstaða 2018-2021

Þróun einstakra kostnaðarliða 2018-2021

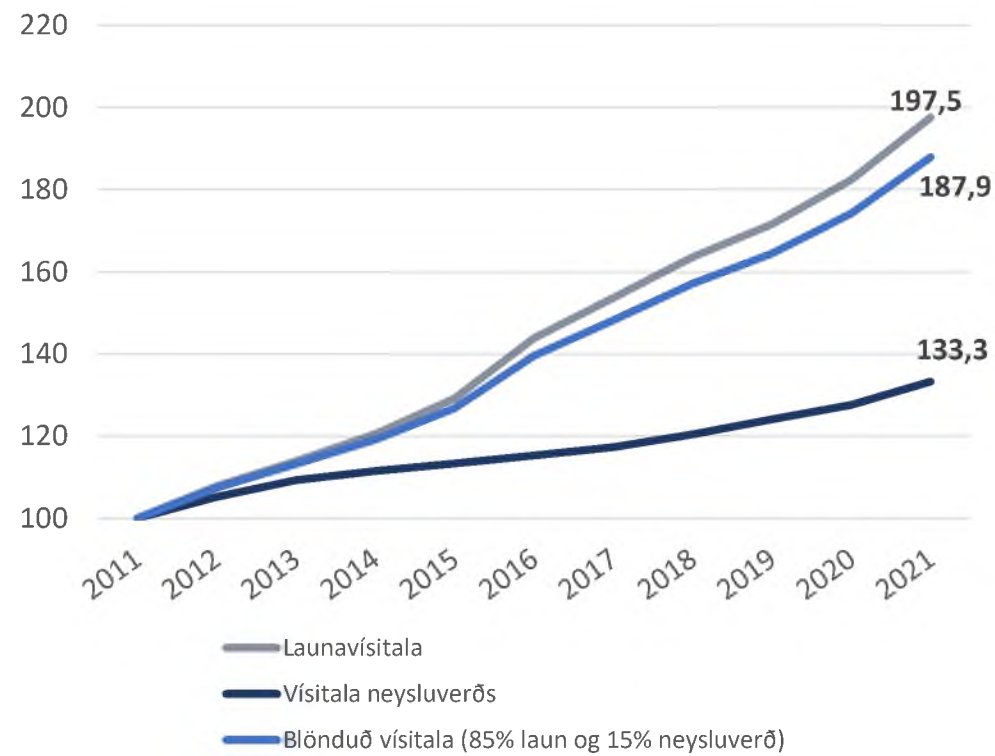

Áhrifabættir í rekstri sértækrar þjónustu við fatlað fólk 2021

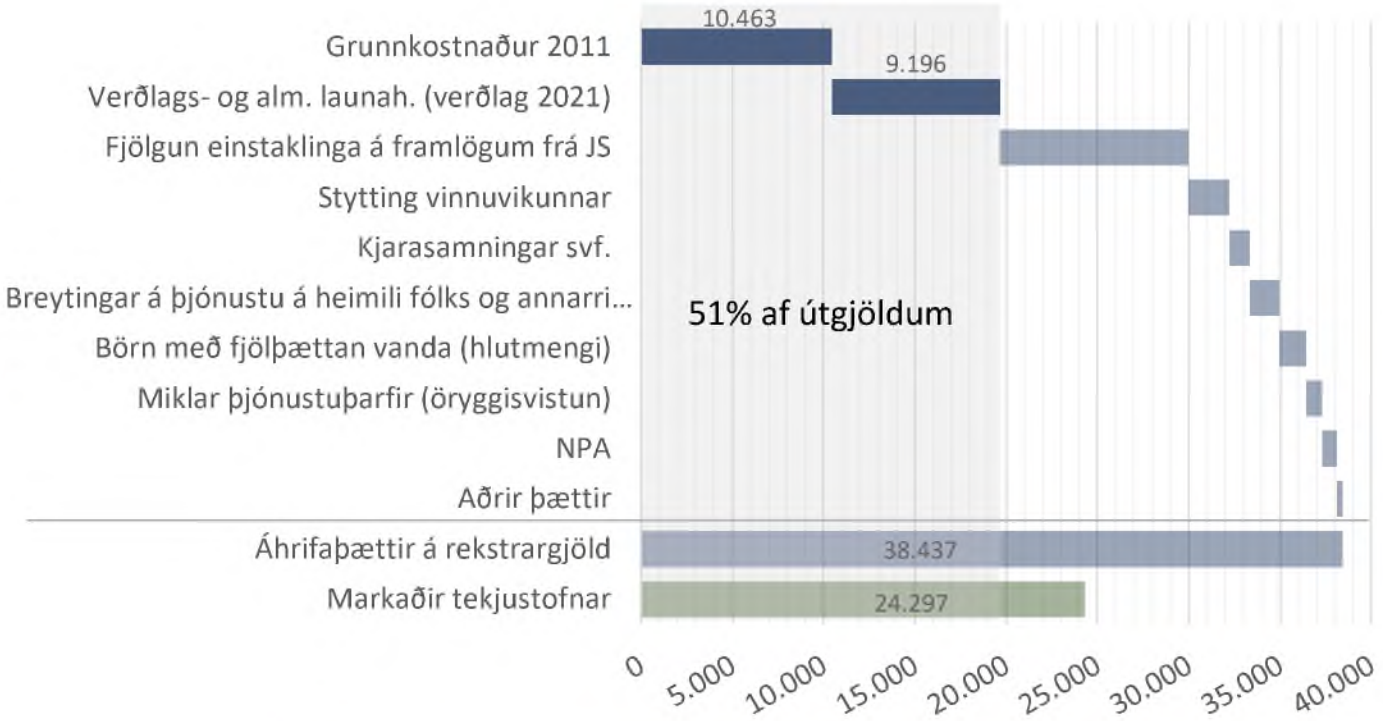

Verðlag og almennar launahækkkanir

Þróun launavísitölu og vísitölu neysluverðs

Áhrif verðlags og almennra launahækkkana

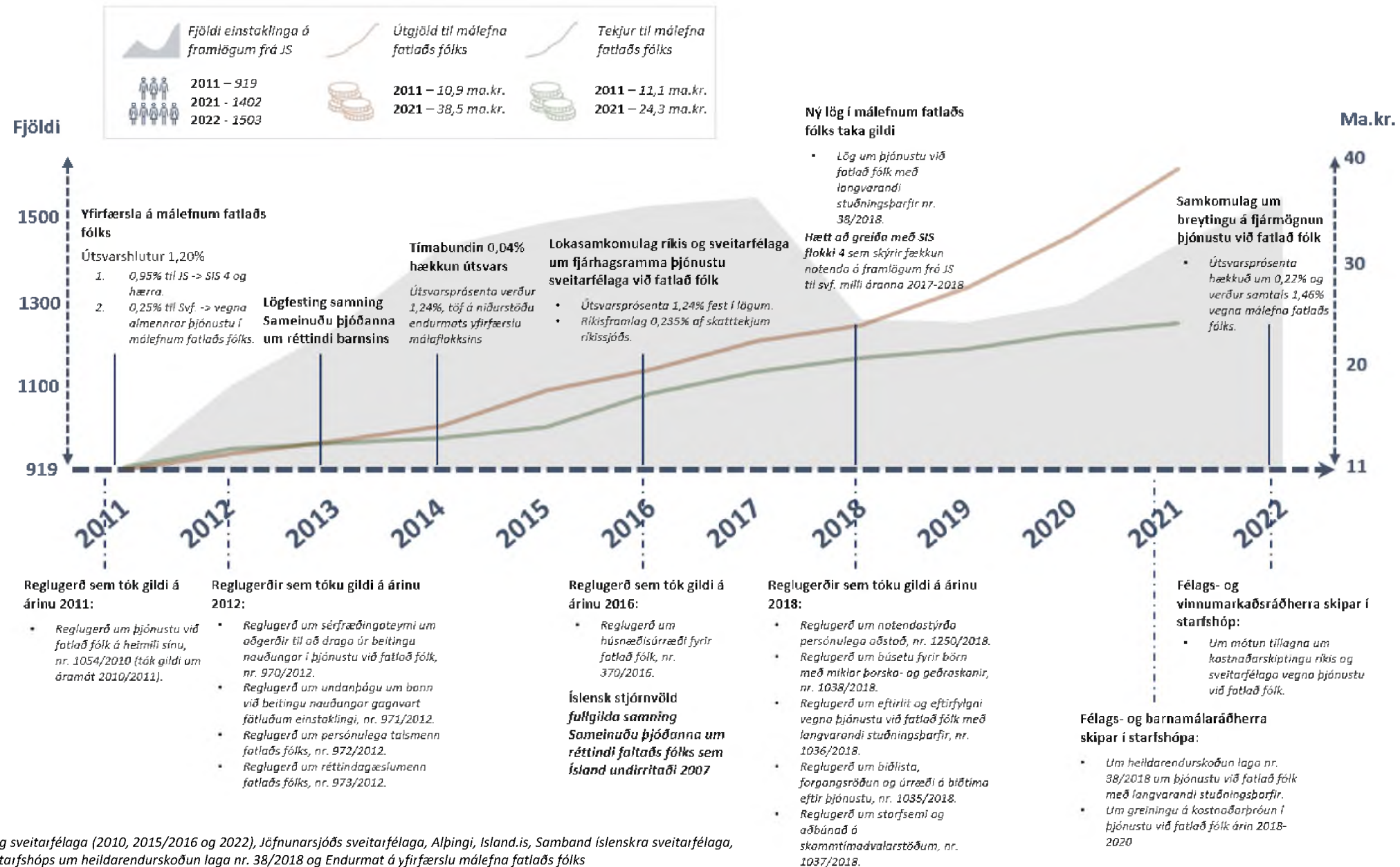

- Meðalkostnaður á hvern notanda (919) 2011 – 11,4 m.kr.
- Meðalkostnaður (2011) á hvern notanda á verðlagi 2021 – 21,4 m.kr.
- Meðalkostnaður 2021 á hvern notanda á verðlagi 2021 – 28,7 m.kr.

Forsendur blandaðrar vísitölu: Sótt úr Samkomulagi ríkis og svf. um fjárhagsramma tilfærslu þjónustu við fatlaða – Fjárhæðir á fjárlögum árin 2011-2013 tóku breytingum vegna 85% launa og 15% annarra rekstrarþátta. Rekstur þjónustu skiptist 80-90% í laun og launatengd gjöld og 10-20% í annan rekstrarkostnað.

Heimild: Hagstofa Íslands. Samkomulag ríkis og sveitarfélaga (2010) Endurmat á yfirfærslu málefna fatlaðs fólks (2015)

Þróun á fjölda (vinstri ás) í, rekstrargjöldum og –tekjum (hægri-ás, á nafnverði) þjónustu og þjónustuskyldum við fatlað fólk árin 2011-2021

Heimild: Samkomulög ríkis og sveitarfélaga (2010, 2015/2016 og 2022), Jöfnunarsjóðs sveitarfélaga, Alþingi, Island.is, Samband Íslenskra sveitarfélaga, Stjórnarráð Íslands, Skýrsla starfshóps um heildarendurskoðun laga nr. 38/2018 og Endurmat á yfirfærslu málefna fatlaðs fólks

Fjöldi notenda þjónustu og áhrif þeirra á útgjöld

Áhrifaþættir

Fyrir 2011: Fjöldi notenda og þjónustuparfir tóku mið af huglægum og ósamræmdum aðferðum.

Eftir 2012 : Upptaka og notkun SIS mats gengur út á að nýta hlutlægar og samræmdar aðferðir við mat á stuðningsþörfum og fjölda notenda.

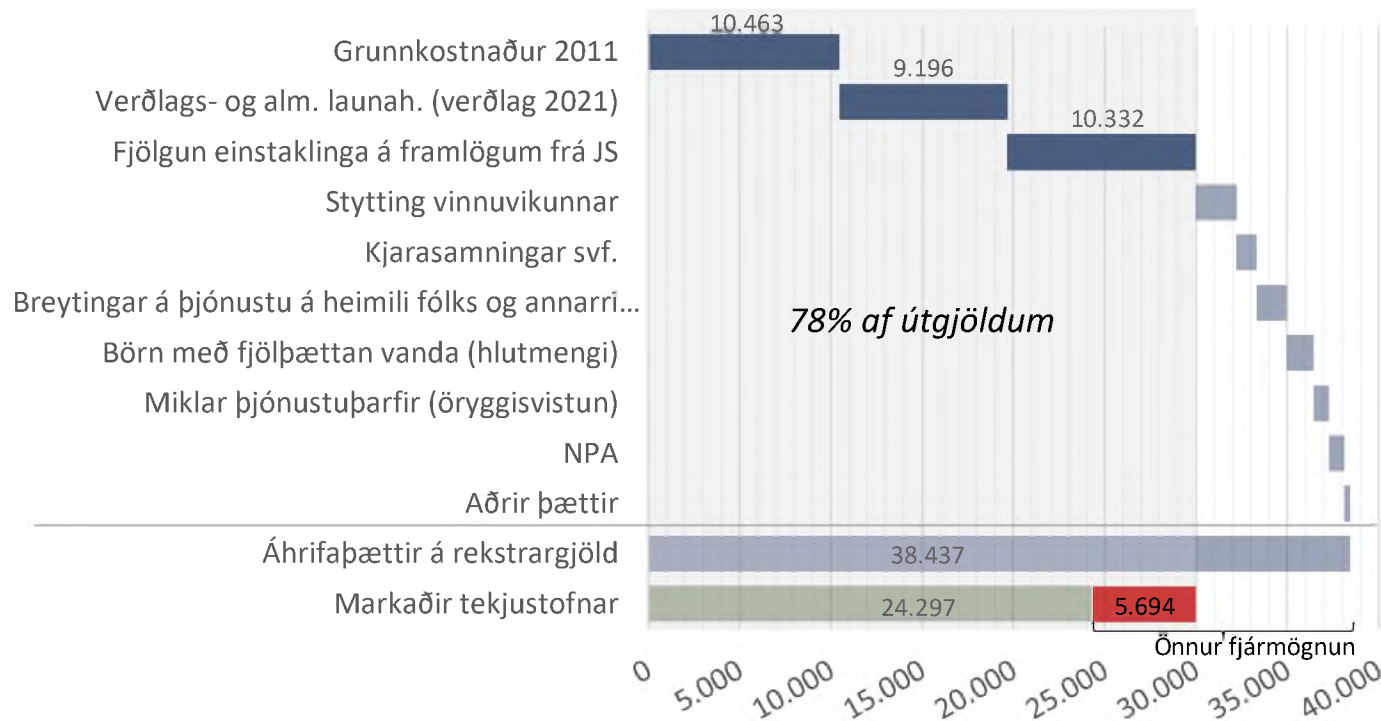
Fyrir lög - Lög um málefni fatlaðra nr. 59/1992 – 2. gr. Skilgreiningar:

Sá á rétt á þjónustu samkvæmt lögum þessum sem er andlega eða líkamlega fatlaður og þarfnast sérstakrar þjónustu og stuðnings af þeim sökum. Hér er átt við þroskahömlun, geðfötlun, hreyfihömlun, sjón- og heyrnarskerðingu. Enn fremur getur fötlun verið afleiðing af langvarandi veikindum, svo og slysum.

Lög um þjónustu við fatlað fólk með langvarandi stuðningsþarfir nr. 38/2018 – 2. gr. skilgreiningar:

- Fötlun:** Afleiðing skerðinga og hindrana af ýmsum toga sem verða til í samspili fólks með skerðingar og umhverfis og viðhorfa sem hindra fulla og árangursríka samfélagsþátttöku til jafns við aðra. Skerðingar hlutaðeigandi einstaklings eru langvarandi og hindranirnar til þess fallnar að viðkomandi verði mismunandi vegna líkamlegrar, geðrænnar eða vitsmunalegrar skerðingar eða skertrar skynjunar.
- Fatlað fólk:** Fólk með langvarandi líkamlega, geðræna eða vitsmunalega skerðingu eða skerta skynjun sem verður fyrir ýmiss konar hindrunum sem geta komið í veg fyrir fulla og árangursríka samfélagsþátttöku til jafns við aðra ef aðstoðar nýtur ekki við.

Áhrif fjölgun einstaklinga

Samantekt

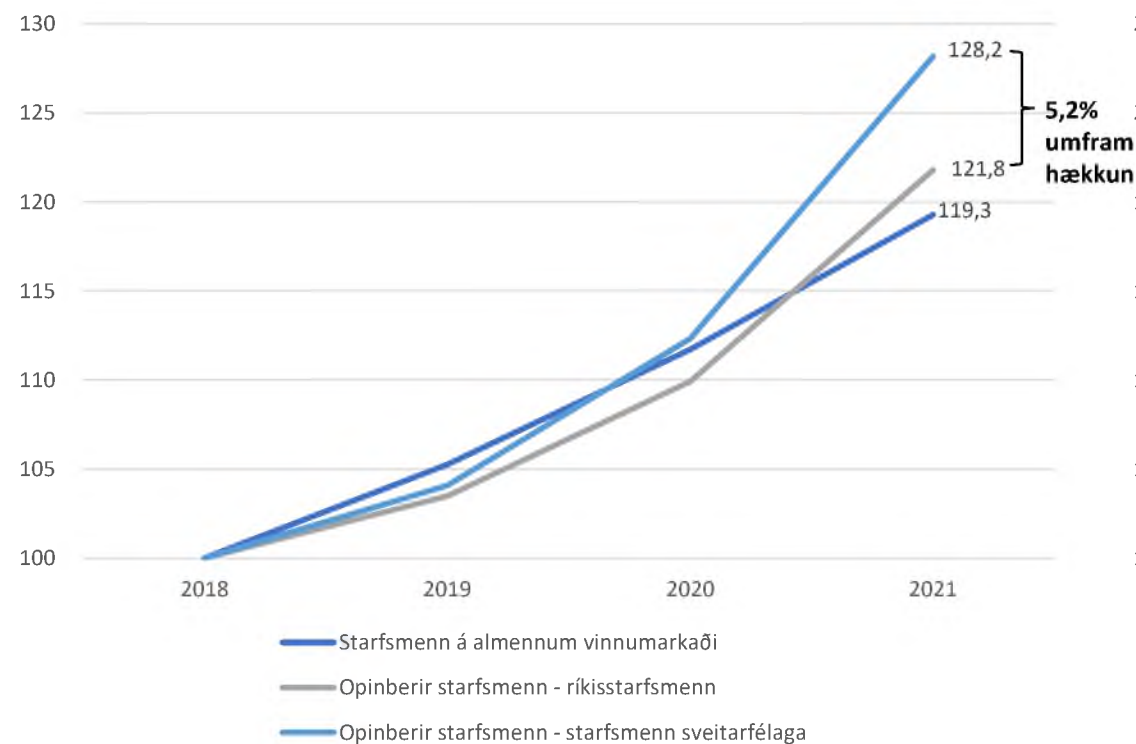
- 2018: IV flokkur SIS mats fer út, 261 einstaklingar ekki lengur á framlögum frá JS.
- 2021: Breytingar á reikniaðferð SIS mats leiðir til þess að hópurinn sem fór út 2018 kemur inn meira og minn aftur í framlögum frá JS.
- 2021: Grunnkostnaður vegna 1402 einstaklinga 30 ma.kr. þar af eru 266 einstaklingar fjármagnaðir með annarri fjármögnun en mörkuðum tekjustofnum
- 2011-2021: 52,6% fjölgun í notendahópi þjónustunnar
- 2011-2021: 15,8% fjölgun íbúa á landinu

*Útgjöld 2011 á verðlagi 2021: blönduð vísitala 85% launavísitala og 15% vísitala neysluverðs

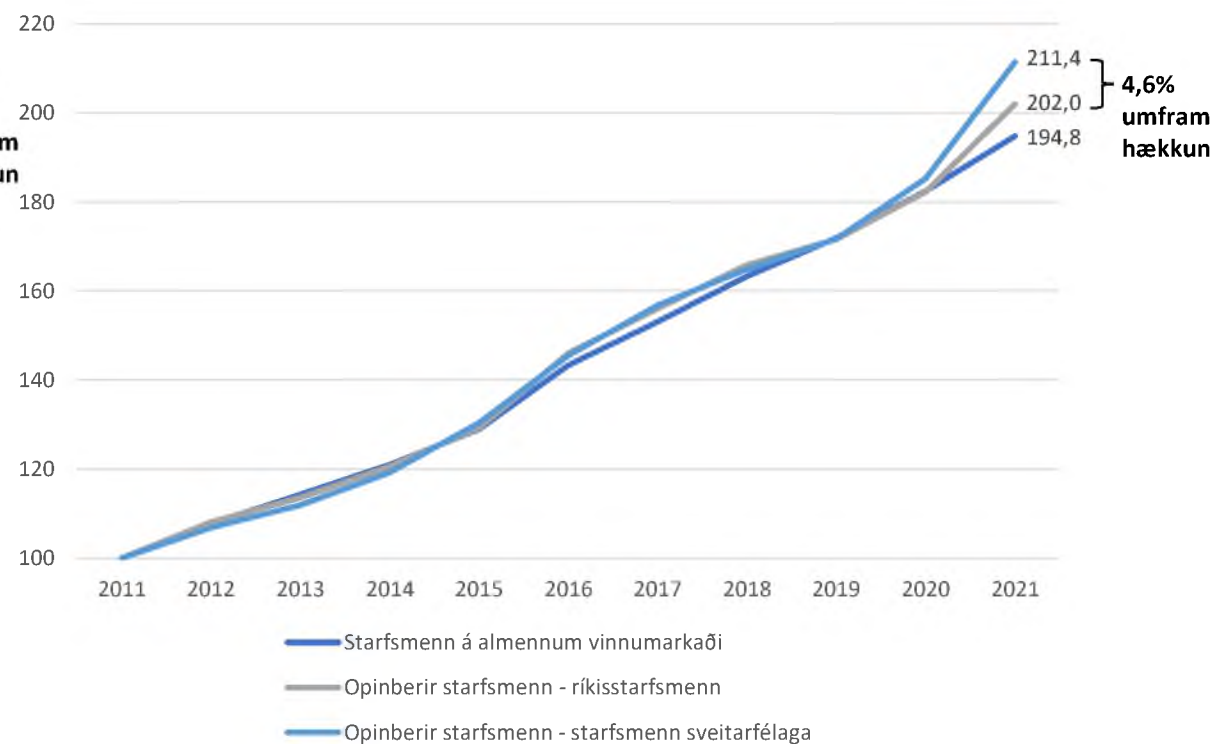
Heimild: Hagstofa Íslands. Samkomulag ríkis og sveitarfélaga (2010) Endurmat á yfirfærslu málefna fatlaðs fólks (2015) og Jöfnunarsjóður sveitarfélaga

Þróun vísitalna helstu launþegahópa

Þróun launa helstu launþegahópa,
ársmeðaltöl 2018-2021

Þróun launa helstu launþegahópa,
ársmeðaltöl 2011-2021

Stytting vinnuvikunnar og kjarasamningar svf.

Áhrifabættir

Fyrir 1. maí 2021 Eitt stöðugildi (100% starfshlutfall) = **2080 vinnustundir á ári**

Eftir 1. maí 2021 Eitt stöðugildi (100% starfshlutfall) = **1664 - 1872 vinnustundir á ári**

Samdráttur um 11%-25% á hvert stg. í vaktavinnu

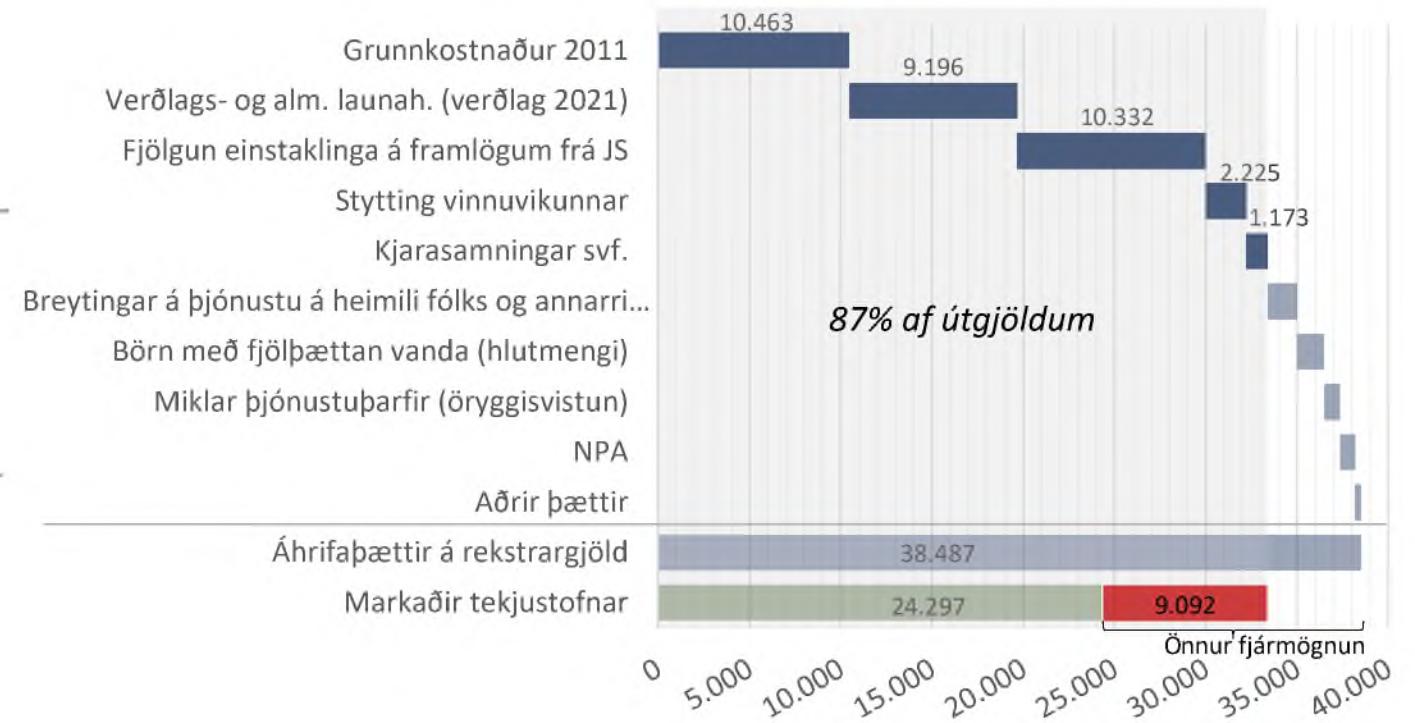
2020-2021 Aukning stöðugilda svf. í þjónustu við fatlað fólk **287,9 eða 12,5%**

Áhrif vinnustyttingar* = 2.255 m.kr.

2011-2021 Launavísitala starfsmanna svf. aukist **4,7% meira** en starfsmanna ríkisins

2021 Hátt hlutfall starfsmanna í þjónustu við fatlað fólk tilheyra lægstu tekjuhópunum – **Áhrif kjarasamninga svf. = 1.173 m.kr.**

Áhrif styttingu vinnuvikunnar og kjarasamninga svf.

Áhrifaþættir í búsetumálum fatlaðs fólks

Undirritun samning Sameinuðupjóðanna um réttindi fatlaðs fólks 2007

Reglugerð nr. 296/2002 um búsetu fatlaðra

- *Búsetukostir fatlaðs fólks fyrir 2011:*
 - Íbúðir með sameiginlegri aðstöðu (engin takmörk um fjölda)
 - Sambýli (Ekki fleiru en 6 og herbergi ekki minni en 10 fermetrar)
 - Áfangastaðir (tímabundin búseta)
 - Vistheimili (engin takmörk um fjölda)
 - Heimili fyrir börn (engin takmörk um fjölda)

Reglugerð nr. 1054/2010 um þjónustu við fatlað fólk á heimilum sínum

- *Stærð íbúða að jafnaði ekki minni en 40-60 fermetrar. Íbúðir skulu ávallt fullnægja lágmarkskröfum byggingareglugerðar hverju sinni. Fjöldi íbúða í fjölbýli skulu ekki vera á bilinu fjórar til sex.*

Framkvæmdaráætlun í málefnum fatlaðs fólks 2012-2014

- *Lögð verði niður í áföngum búseta sem ekki uppfyllir reglugerð 1054/2010, svo sem herbergjasambýli.*

Reglugerð um húsnæðisúrræði fyrir fatlað fólk nr. 370/2016

- *Fjöldi íbúða í fjölbýli ekki fleiri en sex en sjö í ef um er að ræða heimili með sameiginlegri aðstöðu.*

Samningur Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlað fólks fullgiltur 2016

Framkvæmdaráætlun 2017-2021

- *Herbergjasambýli verði lögð niður*

10. gr. laga nr. 59/1992 um málefni fatlaðs fólks (úr gildi)

- *Fatlað fólk skal eiga kost á félagslegri þjónustu sem gerir því kleift að búa á eigin heimili og húsnæðisúrræðum í samræmi við þarfir þess og óskir eftir því sem kostur er.*

9. gr. laga nr. 38/2018 um þjónustu við fatlað fólk með langvarandi stuðningsþarfir

- *Fatlað fólk á rétt á húsnæði í samræmi við þarfir þess og óskir og félagslegri þjónustu sem gerir því kleift að búa á eigin heimili og stuðlar að fullri aðlögun þess og þátttöku í samfélaginu. Um húsnæði fyrir fatlað fólk gilda ákvæði skipulags- og byggingarlaga, lög um húsnæðismál og lög um almennar íbúðir, eftir því sem við á.*
- *Fatlað fólk á rétt á því að veija sér búsetustað og hvar og með hverjum það býr, til jafns við aðra. Óheimilt er að binda þjónustu við fatlað fólk því skilyrði að það búi í tilteknu búsetuformi.*

2. mgr. 1. gr. laga nr. 38/2018 um þjónustu við fatlað fólk með langvarandi stuðningsþarfir

- *Þjónusta samkvæmt lögum þessum skal **miðast við einstaklingsbundnar þarfir** og aðstæður viðkomandi, óskir og önnur atriði sem skipta máli, svo sem kyn, kynferði, aldur, þjóðernisuppruna, trúarbrögð o.fl.*

Sjá viðauka 2

Áhrifabættir í búsetumálum fatlaðs fólks

Áhrifabættir

2021 621 einstaklingar í búsetukjörnum

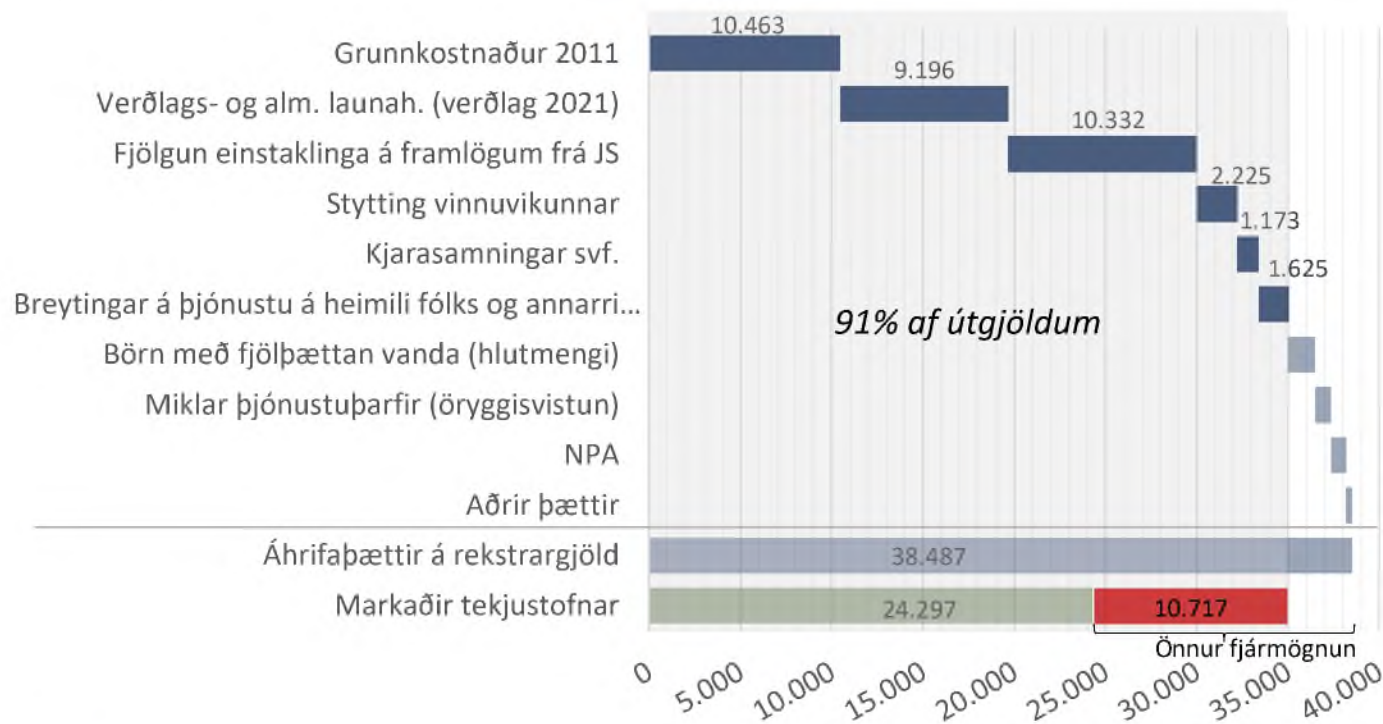
Að jafnaði þarf 0,3 fleiri
stöðugildi í búsetukjörnum

1,6 ma.kr. kostnaðarauki

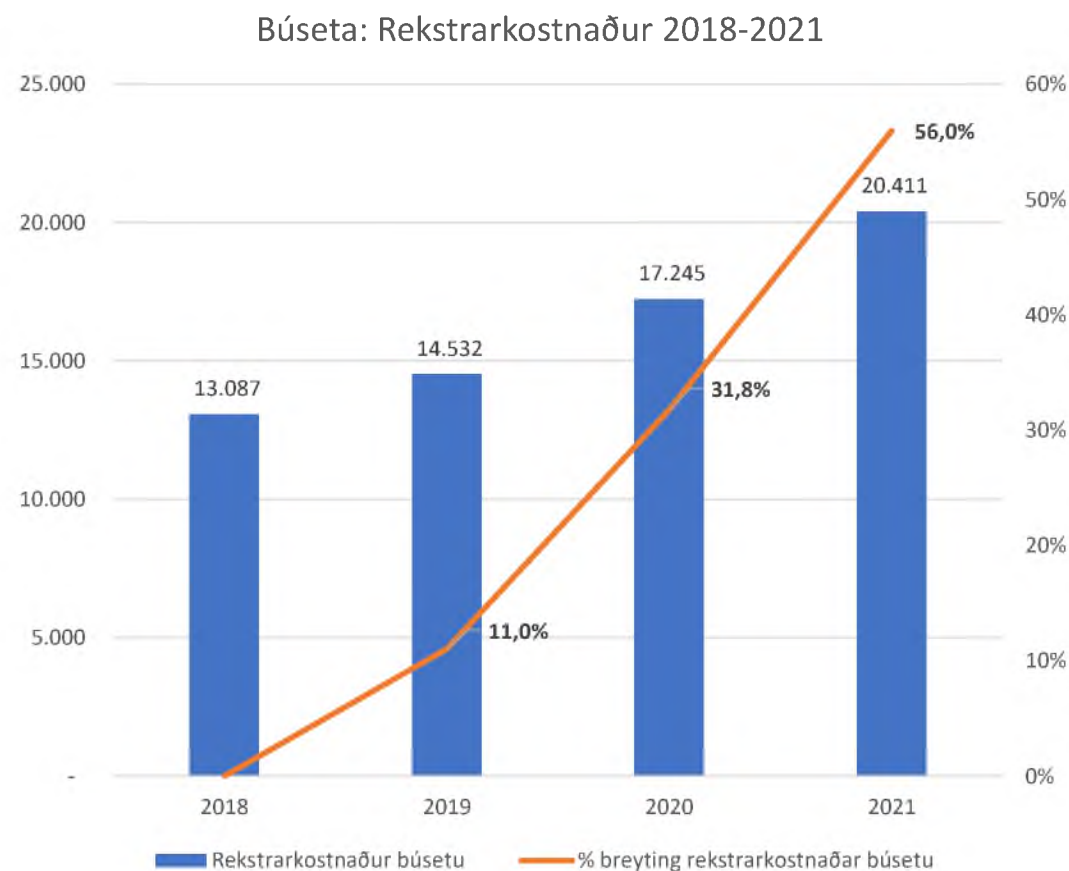
- Fjöldi stöðugilda í sambýlum er fenginn úr skýrslu um Endurmat á yfirfærslu fatlaðs fólks
- Rekstur íbúðakjarna var 5% af útgjöldum 2010 – að teknu tilliti til þess þá gæti kostnaðaraukinn lækkað um 81 m.kr.
- Niðurlagning sambýla hefur leitt til óhagræðis – Sambýli enn í rekstri með takmarkaðri nýtingu rýma. Dæmi um sambýli með 5-6 rýmum í rekstri með 2-3 íbúum. Fjöldi stöðugild á á hvern notanda í þeim úrræðum hefur aukist.
- Fjárfesting sveitarfélaga í sértæku húsnæði fyrir fatlað fólk hófst að alvöru 2016, sem skýrir að hluta aukningu kostnaðar sveitarfélaga frá árinu 2018.
- Vandinn með biðlista snýr að umbreytingu á húsnæðiskostum fatlaðs fólks. Útgjöld munu halda áfram að vaxa í sama hlutfalli með óbreyttu fyrirkomulagi.

Breytinga á þjónustu á heimili fólks og annarri þjónustu

Þjónusta á heimilum fatlaðs fólks 50 -
60% af heildarútgjöldum
þjónustunnar

Þróun á rekstrarkostnaði búsetu 2018-2021

- Fjöldi íbúa í lok árs 2014 – 830 (herbergjasambýli og önnur húsnæðisúrræði*)
- Fjöldi fatlaðs fólks í sértæku húsnæðisúrræði 2021 (sept) – 958
- Fjölgun fólks í sértæku húsnæði milli 2014-2021 – 15,4%

*ekki félagslegt húsnæði

Þriðja stigs þjónusta: Börn með fjölþættan vanda og fullorðnir í öryggisvistun

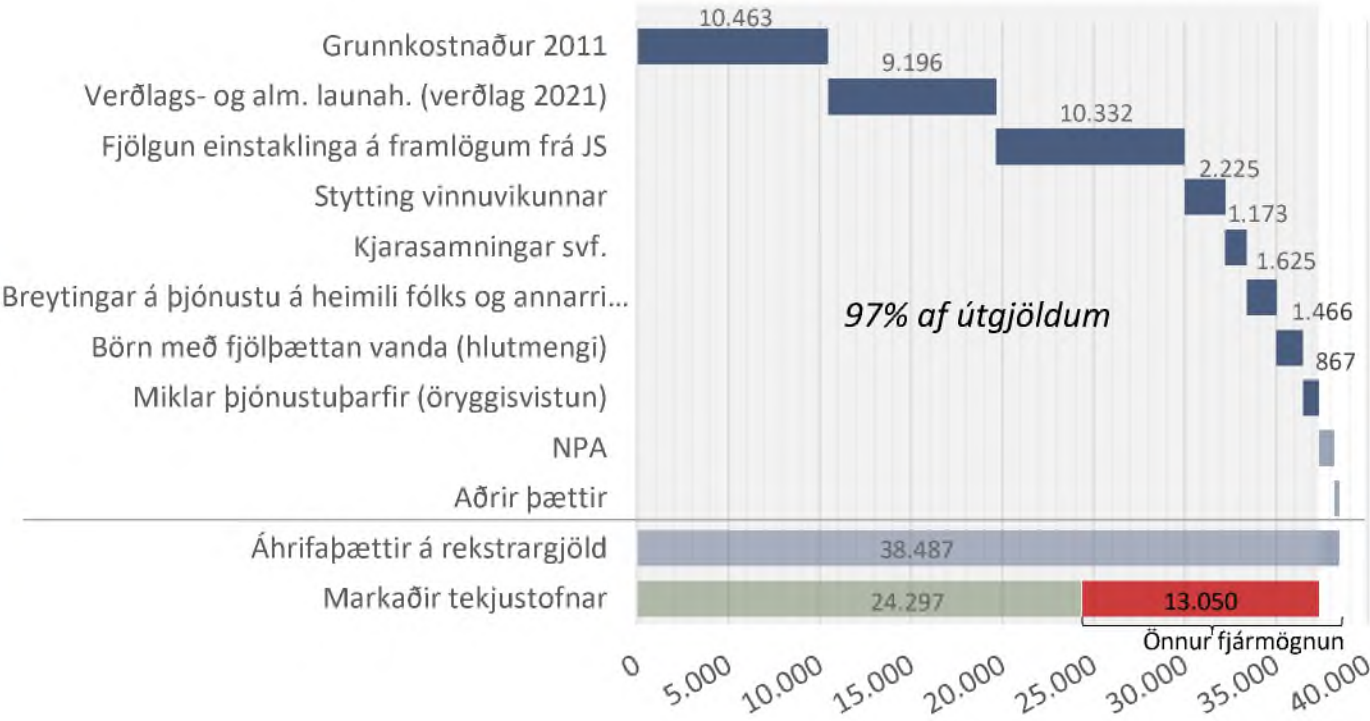
Börn með fjölþættan vanda

- Greining á núverandi skipulagi þjónustu sýnir að hún leiðir til hærri rekstrarkostnaðs í þjónustu við börn með fjölþættan vanda sem skýrist fyrst og fremst af dreifðri og brotakenndri þjónustu við þennan viðkvæma hóp.
- Sveitarfélög hafa mismikla burði til að setja á fót úrræði fyrir þennan hóp og hafa því verið að leita í auknum mæli í úrræði á vegum einkaaðila.
- Barn með fjölþættan vanda kann að hafa þörf fyrir viðamikið úrræði s.s. vistun utan heimilis tímabundið og því flókið fyrir sveitarfélög að setja á fót úrræði fyrir svo umfangsmikla þjónustu tímabundið og hvað þá að halda úti slíku úrræði í lengri tíma.

Öryggisþjónusta við fullorðna einstaklinga

8. gr. Stoðþjónusta
- Í 2. mgr. er kveðið á um að sveitarfélög eða þjónustusvæði þeirra skuli reka sérstakar þjónustustofnanir til að mæta þjónustubörfum fatlaðs fólks eftir því sem þörf er á, en þó aðeins ef ekki er mögulegt að veita sömu þjónustu með almennum hætti. Á það t.d. við um vinnustaði en meginreglan er alltaf sú að aðgreining fatlaðs fólks frá samfélaginu verði sem minnst. Annað dæmi um slíka stofnun væri öryggisvistunarræði fyrir ósakhæfa einstaklinga sem dæmdir hefðu verið til viðeigandi vistunar á grundvelli 62. gr. almennra hegningarlaga, nr. [19/1940](#).

Áhrif þriðja stigs þjónustu

Notendastýrð persónuleg aðstoð (NPA)

Áhrifabættir				
Milljónir króna	2018	2019	2020	2021
39,6 og hærrí	1	10	25	37
30 til 39,5	12	28	15	9
20 til 29	7	8	9	14
6 til 19	28	27	26	23
2 til 5,9	29	14	8	7
Samtals	77	87	83	90
Meðaltal samningsupphæða	13.510	19.558	26.193	30.308

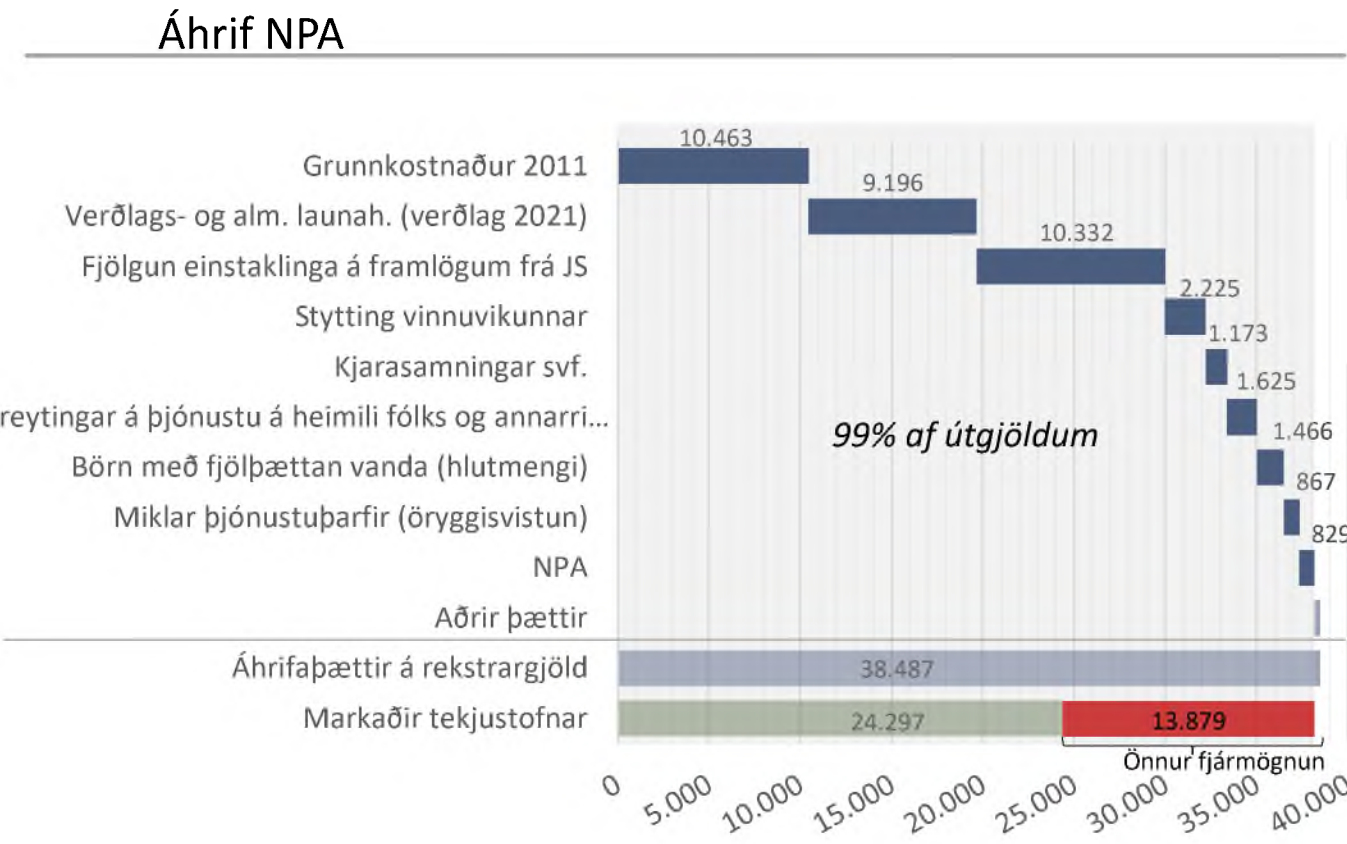
2021: Fjöldi NPA samninga 90

Meðalkostnaður samninga 30,6 m.kr.

Kostnaðarauki vegna NPA samninga 829 m.kr.

NPA 2024: 45,8* m.kr. x 172 samningar = 7,9 ma.kr.

Almenn grunnþjónusta – Félagsleg heimaþjónusta vs. stuðningsþjónusta (15 klst.)

Sögulegt yfirlit

2010/2011: Hluti af samkomulagi um yfirfærslu þjónustu var 0,25% útsvarshlutfall vegna almennrar þjónustu við fatlað fólk

- *Aðra þjónustu en þá sem fjármögnuð er í gegnum JS.*

2015: Niðurstöður Endurmats á yfirfærslu málefna fatlaðs fólks

- *Samræma viðmið um skil á milli almennrar og sértækrar þjónustu.*

Fyrir 2019: Sveitarfélög höfðu vald til að setja reglur um framkvæmd félagslegrar heimaþjónustu t.d. reglur um hámarksfjölda klukkustunda á viku.

- *Dæmi eru um að hámarksfjöldi klukkustunda var 4-8 klst. á viku.*

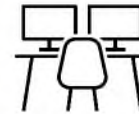
2019: Breytingar á lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga nr. 40/1991

- *Félagsleg heimaþjónusta fellur út og staðin kemur VII. kafli Stuðningsþjónusta.*
- *Þjónustan ekki lengur einungis bundin við heimili eða heimilishald notanda þjónustunnar heldur hvers konar aðstoð sem einstaklingar þurfa til að geta lifað sjálfstæðu lífi.*
- *Almenn stuðningsþjónusta geti verið allt að 15 klukkustundir á viku (65 klst. á mánuði og 780 klst. á ári = 0,4 stöðugildi).*
- *Óljóst er hvort þessar breytingar muni hafa kostnaðarauka í för með sér.*
- *Talið var að breytingin hafi óverulegan kostnaðarauka í för með sér. Samráð var við Samband íslenskra svf. sem gerði ekki athugasemd við kostnaðarmatið en hélt því til haga að í samráðsferlinu voru aðilar sammála um að ákveðin óvissa væri um útgjaldaþróun stuðningsþjónustu væri rétt að setja á laggirnar samráðsnefnd til þess að fylgjast með þróun kostnaðar.*

Áhrifaþættir

0,25% fjárveiting fyrir almenna þjónustu og stjórnunarkostnað – 4,8 ma.kr.

Skrifstofukostnaður 1,5% af útgjöldum 0,6 ma.kr.

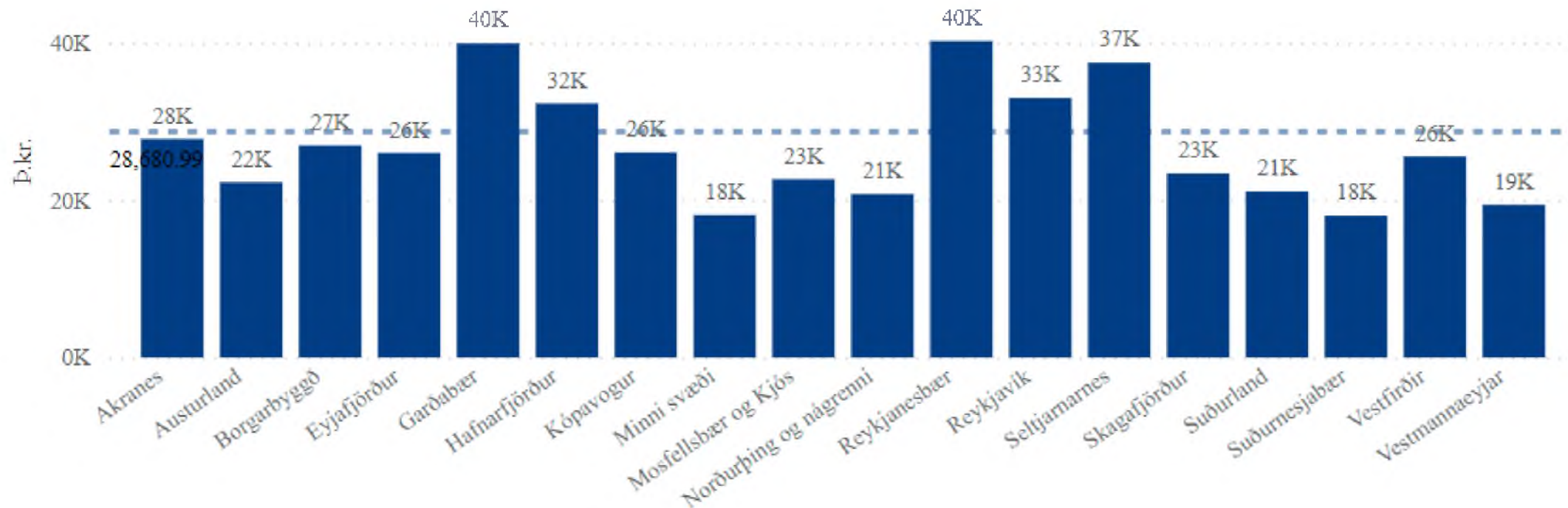
Áætlaður heildarkostnaður vegna 15 klst. í stuðningsþjónustu 5,7 ma.kr.

Fjárförf vegna 15 klst. í þjónustu við fatlað fólk 1,5 ma.kr.

Sveitarfélög - ábyrgð, skipulag og framkvæmd þjónustu

Rekstrarkostnaður á hvern notanda 2021

- Ósamræmi í framkvæmd grunnmats á landsvísu – eitt mat til að tryggja samræmi og jafnræði í grunnþjónustu
- Hægt er að nýta SIS mat með markvissari hætti við gerð þjónustuáætlana
- Hluti (15%: 2021) framlaga greidd á kostnaðargrunni en ekki skv. SIS mati.
- Ekkert mat hefur verið lagt á þann kostnað sem hlýst af ákvörðunum sveitarfélaganna um þjónustuna m.t.t framkvæmdar og skipulags.

Samantekt

- Fjölgun notenda umfram áætlanir
 - *Upptaka SIS mats og breytinga á notkun þess*
 - *Nýjar skilgreiningar í lögum*
- Fjárhagsrammi tók mið af skipulagi þjónustu 2008-2009
 - *Þjónustan einkenndist af stofnanaumhverfi og náði ekki til umbreytinga fyrir einstaklingsmiðaðri þjónustu*
- Breytingar í laga- og reglugerða-umhverfi
- Fyrirkomulag og framkvæmd þjónustu án skýrra viðmiða
 - *Vöntun á nýtingu SIS mats við framkvæmd þjónustu*

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
101 Reykjavík

Sent með tölvupósti á: nefndasvid@althingi.is

Reykjavík, 7. febrúar 2024

Efni: Umsögn Kvenréttindafélags Íslands um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks fyrir árin 2024-2027, 584. mál.

Kvenréttindafélag Íslands styður ofangreinda þingsályktunartillögu í öllum meginatriðum og fagnar því innilega að hún sé framkomin. Félagið fagnar því einnig að tengja eigi framkvæmdaáætlunina við Heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna og minnir á markmið 5 um jafnrétti.

Kvenréttindafélag Íslands sendi inn umsögn í samráðsgátt dags. 23. nóvember 2023 um sama mál og þakkar fyrir að tillit hefur verið tekið til sumra athugasemda félagsins. Í þeirri umsögn benti Kvenréttindafélagið á að nokkuð skorti á áherslu á kynjasjónarmið og telur félagið að litlu hafi verið bætti við hvað þann þátt varðar og vill árétta eftirfarandi:

- Ofbeldi gegn fötluðum konum og kvárum: Eins og Kvenréttindafélag Íslands benti á í umsögn sinni í samráðsgátt dags. 23. nóvember 2023 er eingöngu er fjallað um ofbeldi gegn fötluðum konum og kvárum í lið E.11. Vandamál af þeirri stærðargráðu og þeim alvarleika sem ofbeldi gegn fötluðum konum og kvárum er þarf að fléttast inn í alla bókstafslíði framkvæmdaáætlunarinnar. Þannig ætti til dæmis í lið A um vitundarvakningu og fræðslu að bæta við sérstökum lið um vitundarvakningu um ofbeldi gegn fötluðum konum og kvárum og í lið D um menntun og vinnu að bæta við sérstökum lið um ofbeldi og áreiti gegn fötluðum konum og kvárum á vinnustöðum og í menntastofnunum.
- Umönnunarbyrði fjölskyldna fatlaðs fólks: Vegna þess hve takmarkaða þjónustu fatlað fólk fær heilt yfir frá hinu opinbera leggst umönnunarbyrðin á fjölskyldur og sérstaklega nána kvenkyns ættingja þeirra. Oftast er um að ræða umönnun og þjónustu sem sveitarfélögum eða ríki er skylt að veita lögum samkvæmt. Kvenréttindafélagið telur nauðsynlegt að áhrif og umfang umönnunar sem fellur á (kvenkyns) ættingja fatlaðs fólks verði kortlögð og að því skuli bæta við í framkvæmdaáætlunina.

Sértækar ábendingar

Aðgerð A5 um fatlað fólk í fjölmiðlum: Hér er sérlega mikilvægt að tekið sé fram að kynjajafnvægis verði gætt.

Aðgerð A.11 um töluleg gögn er mikilvæg til að meta árangur og Kvenréttindafélagið styður hana en vill benda á að taka einnig saman töluleg gögn um atvinnuþátttöku og tekjur aðstandenda fatlaðs fólks og greina eftir kynjum.

Aðgerð B10 um aðgang fatlaðs fólks að fíknimeðferð: Ítrekað hefur verið bent á mikilvægi kynjaðrar nálgunar á fíknimeðferð undanfarið og þar eru fatlaðar konur og kvár ekki undantekning. Nauðsynlegt er að tryggja að fatlaðar konur og kvár eigi kost á fíknimeðferð þar sem þau upplifa öryggi og skilning, að tekið sé tillit til áfalla og ofbeldis sem þau hafa orðið fyrir við meðferð og að þau eigi ekki á hættu að hitta gerendur þeirra í fíknimeðferð.

Aðgerð C5 um að fjármagn fylgi einstaklingum: Kvenréttindafélagið styður aðgerðina en bendir jafnframt á að ekki megi búa til tekjustofn fyrir aðstandendur fátæks fólks sem sinna hlutverki umönnunaraðilar. Bæði hefur það neikvæð áhrif á sjálfstæði og atvinnuþátttöku (kvenkyns) umönnunaraðilans en getur líka gert fatlaðan einstakling að fjárhagslega bundinn aðstandanda.

Aðgerð E.1. um styttingu biðtíma eftir greiningum styður Kvenréttindafélagið heilshugar en sú bið getur í sumum tilfellum verið nokkur ár og á meðan fá fjölskyldur ekki viðeigandi aðstoð eða þjónustu sem getur valdið verulegu álagi á fjölskylduna og heimilin, oftast á mæður.

Aðgerðir F1 og F2. Kvenréttindafélagið styður þessar aðgerðir heilshugar.

Tatjana Latinovic
formaður Kvenréttindafélags Íslands

Umsögn Landssamtakanna Þróskahjálpar um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks fyrir árin 2024-2027, 584. mál

29. janúar 2024

Landssamtökin Þróskahjálpar lýsa eindregnum stuðningi við þingsályktunartillöguna og skora á velferðarnefnd að hraða meðferð og samþykkt hennar eins og kostur er.

Þá vilja samtökin minna Alþingi og ríkisstjórnina á eftirfarandi þjóðréttarlegar skuldbindingingar þeirra og fyrirheit gagnvart fötluðu fólki, sem mjög hefur dregist að standa við.

Í stjórnarsáttmála ríkisstjórnarinnar segir:

*Samningur Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks verður lögfestur og **stofnuð ný Mannréttindastofnun**.* (Feitletr. og undirstr. Þróskahj.)

Landssamtökin Þróskahjálpar fagna því að frumvarp um **Mannréttindastofnun Íslands** hafi verið lagt fram. Samtökin skora á Alþingi og hlutaðeigandi stjórnvöld að hraða lagasetningunni og framkvæmd laganna, eins og nokkur kostur er og benda í því sambandi á að þjóðréttarleg skylda til að setja á fót mannréttindastofnun, sem uppfyllir Parísar-meginreglurnar (e. Paris Principles), til að hafa eftirlit með framfylgd og vernd mannréttinda fatlaðs fólks féll á íslenska ríkið fyrir meira en 7 árum, þ.e. við fullgildingu þess á samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks árið 2016.

Þá fagna samtökin því að í frumvarpinu um Mannréttindastofnun Íslands skuli gert ráð fyrir að réttindagæsla fyrir fatlað fólk falli undir mannréttindastofnunina. Það hefur frá stofnun réttindagæslunnar, með lögum nr. 88/2011, verið ljóst að réttindagæslan á mjög illa heima undir félags- og vinnumarkaðsráðuneytinu. Sú staðsetning hennar í stjórnkerfinu samræmist engan veginn kröfum, sem gera verður í réttarríki til að eftirlit af þessu tagi sé sem óháðast stjórnvöldum, sem það beinist oft að, beint eða óbeint. Samtökin skora því á ríkisstjórnina og Alþingi að koma réttindagæslunni sem fyrst undir sjálfstæða mannréttindastofnun. Samtökin telja að það megi vel gera mjög fljótt, þar sem skipulag og verkefni réttindagæslunnar er með þeim hætti að það krefst alls ekki flókinna eða tímafrekra breytinga á lögum, reglum og/eða stjórnkerfi.

Samkvæmt þingsályktun sem Alþingi samþykkti mótatkvæðalaust 3. júní 2019 átti að leggja fram frumvarp um **lögfestingu samnings Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks** eigi síðar en 13. desember 2020. Það hefur ekki enn verið gert, nú rúmum þremur árum eftir að leggja átti fram frumvarp um lögfestingu samningsins samkvæmt þessari þingsályktun.

Í stjórnarsáttmála ríkisstjórnarinnar segir:

***Samningur Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks verður lögfestur** og stofnuð ný Mannréttindastofnun.* (Feitletr. og undirstr. Þróskahj.)

Í stjórnarsáttmálanum segir hins vegar ekkert um hvenær samningurinn verður lögfestur. Í tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks fyrir árin 2024-2027, sem hér er til umsagnar, kemur fram í lið F. 1., sem hefur fyrirsögnina **Lögfesting SRFF**, að frumvarp til laga um lögfestingu samningsins verði undirbúið og lagt fram á árinu 2025.

Með lögfestingu samningsins yrði mannréttindum fatlaðs fólks veitt mjög aukin vernd. Fatlaður einstaklingur getur þá borið ákvæði samningsins fyrir sig sem ótvíræða réttarreglu fyrir stjórnvöldum og dómstólum. Lögfesting samningsins mun vekja jafnt almenning og þá sem fjalla um málefni fatlaðs fólks fyrir dómstólum, í stjórnsýslu og við undirbúning að lagasetningu, til frekari vitundar um mannréttindi fatlaðs fólks og þá virðingu sem verður að ætlast til að þeim sé sýnd í réttaríki.

Lögfesting samnings SÞ um réttindi fatlaðs fólks er m.a. afar mikilvægur liður í að tryggja betri framfylgd laga nr. 38/2018, um þjónustu við fatlað fólk með langvarandi stuðningsþarfir, af hálfu ríkis og sveitarfélaga. Óumdeilanlegt er, að mati Þroskahjálpar, að mjög mikil þörf er á að bæta þá framfylgd verulega.

Þá er augljóst að lögfesting samningsins væri mjög mikilvægur og áhrifaríkur þáttur til að framfylgja heimsmarkmiðum Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun, sem voru samþykkt af öllum aðildarríkjum SÞ, þ.m.t. íslenska ríkinu, í september 2015. Ríki heims hafa skuldbundið sig til þess að vinna skipulega að innleiðingu markmiðanna bæði á innlendum og erlendum vettvangi út gildistíma þeirra. Meginmarkmið heimsmarkmiðanna er að "skilja engan eftir" (e. no one will be left behind). Fatlað fólk hvarvetna í heiminum hefur verið og er enn "skilið eftir" á öllum sviðum samfélagsins. Ísland er engin undantekning frá því. Samningur SÞ um réttindi fatlaðs fólks var gerður til að bregðast við því.

Þann 20. september 2016 samþykkti Alþingi svohljóðandi þingsályktun mótatkvæðalaust:

*Alþingi ályktar að heimila ríkisstjórninni fyrir Íslands hönd að fullgilda samning Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks, sem undirritaður var af hálfu Íslands 30. mars 2007. Þá ályktar Alþingi að **valkvæður viðauki við samninginn** skuli einnig fullgiltur fyrir árslok 2017.* (Undirstr. og feitletr. Þroskahj.)

Nú meira en 6 árum eftir að fullgilda átti viðaukann samkvæmt þingsályktuninni hefur það ekki enn verið gert.

Í greinargerð með þingsályktuninni um fullgildingu valkvæða viðaukans fyrir árslok 2017 segir:

Lagt er til að auk samningsins verði viðauki hans einnig fullgiltur. Viðaukinn felur í sér mikilvægar réttarbætur fyrir fatlað fólk, annars vegar kvörtunarleið fyrir einstaklinga til nefndar á vegum Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks og hins vegar leið fyrir nefndina til að rannsaka alvarleg eða kerfisbundin brot gegn samningnum, með samþykki viðkomandi aðildarríkis.

Íslensk stjórnvöld undirrituðu valfrjálsa viðaukann við samning Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks um leið og þau undirrituðu samninginn sjálfan árið 2007. Valfrjálsa bókunin mælir fyrir um kæruleið fyrir einstaklinga og hópa sem telja að íslensk stjórnvöld hafi ekki veitt þeim þann rétt sem þeim ber samkvæmt samningnum og hafa árangurslaust nýtt þau úrræði sem þeir hafa samkvæmt íslenskum lögum og stjórnkerfi til að ná því fram sem

þeir telja sig eiga rétt á samkvæmt samningnum. Eftirlitnefndin getur óskað upplýsinga frá ríkjum og beint tilmælum til þeirra. Með því að fullgilda valfrjálsu bókunina verður virkara aðhald með ríkjum um að framfylgja samningnum, réttaröryggi fatlaðs fólks meira og mannréttindi þess betur varin.

Í tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks fyrir árin 2024-2027, sem hér er til umsagnar, kemur fram í lið F.2., sem hefur fyrirsögnina **Fullgilding valfrjálsrar bókunar við samning Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks**, að valkvæði viðaukinn verði fullgiltur á árinu 2025.

Þess má geta að **105 ríki** hafa nú fullgilt valkvæða viðaukann.

Landssamtökin Þroskahjálp lýsa miklum vilja til áframhaldandi virks og náins samstarfs og samráðs við hlutaðeigandi stjórnvöld um þau mikilvægu mál sem hér eru til umfjöllunar og vísa í því sambandi til til 3. mgr. 4. gr. samnings SP um réttindi fatlaðs fólks, sem hefur yfirskriftina **Almennar skuldbindingar**:

Þegar aðildarríkin undirbúa löggjöf sína og stefnu samningi þessum til framkvæmdar og vinna að því að taka ákvarðanir um málefni sem varða fatlað fólk skulu þau hafa náið samráð við fatlað fólk og tryggja virka þátttöku þess, einnig fatlaðra barna, með milligöngu samtaka sem koma fram fyrir þess hönd.

Samtökin óska eftir að fá að koma á fund velferðarnefndar til að gera nefndinni betur grein fyrir áherslum sínum og sjónarmiðum varðandi þingsályktunartillöguna.

Virðingarfyllt.

Unnur Helga Óttarsdóttir, formaður Þroskahjálpar

Árni Múli Jónasson, framkvæmdastjóri Þroskahjálpar

Alþingi – nefndasvið
b.t. velferðarnefndar

Reykjavík, 8. febrúar 2024

Efni: **Umsögn um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks fyrir árin 2024-2027, 584. mál**

Ég fagna að til standi að innleiða samning Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks. Það eru hins vegar nokkrar stórar hindranir í vegi þess að það verði gert með árangursríkum hætti.

Til þess að hægt sé að innleiða samninginn þarf að ljúka eftirfarandi:

- Kortleggja stöðu barna
- Kortleggja fjölbreytt samtíma fjölskyldumynstur
- Gera jafnréttismat
- Skilgreina hugtakið fjölskylda
- Skilgreina réttindi barna almennt og þeirra sem tilheyra fjölbreyttu fjölskyldumynstri
- Skilgreina hlutverk umönnunaraðila
- Skilgreina og útskýra aðild umönnunaraðila
- Taka mið af Barnasáttmála SP

Það er einnig nauðsynlegt þegar fjallað er um réttindi barna og skyldur foreldra að hafa aðila í samráðsferlinu sem þekkja stöðu þessara aðila. Það eru vonbrigði að ekki hafi verið fulltrúar frá Félagi um foreldrajafrétti og Kvenréttindafélagi Íslands í hópnum.

Um réttindi barna og foreldra til þjónustu og þátttöku

Þann 6. Nóvember 2023 sendi ég eftirfarandi spurningar á mennta- og barnamalaráðuneytið:

ég var að lesa svör úr ráðuneytinu við fyrirspurn um úrræði fyrir börn með alvarlegan hegðunarvanda eða geðvanda.

https://www.althingi.is/altext/154/s/0476.html?utm_source=althingi&utm_medium=vefur&utm_campaign=thingaskjal_10

þar stendur:

"Meginmarkmið laga um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna, nr. 86/2021, er að börn og foreldrar sem á þurfa að halda hafi aðgang að samþættri þjónustu við hæfi án hindrana."

og

"Fyrsta stigi tilheyrir grunnþjónusta sem er aðgengileg öllum börnum og foreldrum."

Getið þið í kjölfarið sagt mér hver réttur og hlutverk foreldra sem ekki hefur lögheimili barnanna er? Hver eru réttindi til þátttöku, aðildar, samskipta, upplýsinga og stuðnings?

Hafa stjúpfórelrar einhver réttindi eða hlutverk?

Hver er réttur þessa foreldra að sitja teymisfundi sem varða barnið?

Hver er réttur barna í vanda eða með áskoranir að fá stuðning á báðum heimilum sínum?

Hvort foreldrið á að skipuleggja, halda utan um réttindi, halda utan um úrræði, veita upplýsingar til hins foreldrisins o.s.fr.v.?

Hefur staða barna sem búa á tveimur heimilum verið kortlögð? Ef svo er get ég fengið afrit af því?

Hafa réttindi barna sem búa á tveimur heimilum verið kortlögð? Ef svo er get ég fengið afrit af því?

Ef svo er get ég fengið afrit af því?

Er þessar upplýsingar einhvers staðar að finna?

Skv. lögum 28/2021 áttu félagsmálaráðuneytið, heilbrigðisráðuneytið og fjármála- og efnahagsráðuneytið hvert um sig að skipa starfshópa til að meta þörf á breytingum með hliðsjón af skiptri búsetu og öðrum atriðum eftir atvikum. Er búið að skipa þessa starfshópa? Er hægt að nálgast niðurstöðu þessara hópa?

Ég fékk svar þann 13. desember 2023 sem var á þá leið að dómsmálaráðuneytið fjallaði um réttindi barna og foreldra, einnig um réttindi sem veitt eru samkvæmt farsældarlögnum.

Ég sendi fyrirspurnina áfram á Dómsmálaráðuneytið. Ekkert svar hefur borist frá þeim.

Það er því augljóst að hvorki réttindi barna með fötlun né foreldra þeirra hafa verið skilgreind í lögum. Þessi þingsályktunartillaga mun að óbreyttu ekki bæti úr því.

Markmið framkvæmdaráætlunarinnar mun ekki nást ef ekki er skilgreint til hverja hún nær og hverja hún nær ekki til.

Markmið framkvæmdaráætlunarinnar er:

Markmið framkvæmdaráætlunar verði þannig samhljóðandi 1. gr. samnings Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks, að efla, verja og tryggja að allt fatlað fólk njóti til fulls og til jafns við aðra allra mannréttinda og grundvallarfrelsis og að efla virðingu fyrir eðlislægri reisn þess.

Í dag eru foreldrar sem ekki hafa lögheimili barna sinna réttindalausir og börn sem búa á tveimur heimilum njóta ekki réttinda til fulls og til jafns við annað fatlað fólk og alls ekki til jafns við aðra í samfélaginu.

Ef það er vilji þingmanna að hafa öll fötluð börn með þá þarf að skilgreina þau sem hóp, skilgreina réttindi þeirra, skilgreina rétt þeirra til að hafa báða foreldra sína sér til stuðnings og skilgreina réttindi foreldra og fjölskyldu þeirra í víðu samhengi.

Um einstaka liði

Ég mun fjalla um einstaka liði miðað við börn sem búa á tveimur heimilum, umgengni jöfn og forsjá sameiginleg.

A.1. Vitundarvakning og fræðsla

Nauðsynlegt er að auka almenna þekkingu á stöðu fatlaðs fólks. Þessi fræðsla verður einnig að ná til stjórnvalda og Umboðsmanns Alþingis. Í nýlegu bréfi Umboðsmanns Alþingis sagði hann að ákvörðun

sveitarfélags um að skerða aðgang annarra en lögheimilisforeldra að samskipta- og upplýsingakerfinu Vala.is fæli ekki í sér athöfn sem hægt væri að kvarta yfir¹. Hér verð ég að benda á að foreldrar fatlaðra barna, sem ekki hafa lögheimili barnanna, eru í miklum og reglulegum samskiptum við skóla og frístund. Þar af leiðandi er með öllu óþolandi að sveitarfélögum og Umboðsmanni Alþingis finnist í lagi að lokað sé á þessi samskipti. Það eiga að vera réttindi barnsins að foreldri þess geti átt í greiðum samskiptum við skóla og að foreldrið sé upplýst um stöðu barns svo það geti veitt því viðeigandi stuðning og verið því til halds og trausts.

A.2 Kynningarátak um SRFF

Hér er nauðsynlegt að benda á að börn sem búa á tveimur heimilum njóti almennt ekki þeirra réttindi sem SRFF ætti almennt að veita.

A.3 Stafræmi samráðshópa og notendaráða í málefnum fatlaðs fólks um allt land verði efld

Hér þarf nauðsynlega að fá fulltrúa frá foreldrum barna sem ekki hafa lögheimili þeirra. Nauðsynlegt er að fá fulltrúa frá Félagi um foreldrajafnarétti svo þessir samráðshópar nái tilætluðum árangri og til að koma í veg fyrir jaðarsetningu barna í viðkvæmri stöðu.

A.10 Allir flokkar á þingi skipi einn þingmann sem talsmann fatlaðs fólks

Þessa tillögu skil ég ekki. Verða þeir talsmenn sums, flests eða alls fatlaðs fólks? Hvernig ætla þeir að sinna þessu hlutverki? Hver verður aðkoma foreldra barna sem ekki hafa lögheimili þeirra? Fá þeir áheyrn? Verkefnið um talsmenn barna á Alþingi hefur ekki skilað tilætluðum árangri. Þennan lið þarf að útskýra miklu betur.

A.11 Regluleg miðlun hagtalna um hagi fatlaðs fólks

Hér væri gott að fá upplýsingar um stöðu barna foreldra sem ekki búa saman. T.d. hvort þau njóti allra réttinda sem SRFF kveður á um. Hér þarf að útskýra miklu betur þau gögn sem á að nota og hvernig þau verða sett fram.

A.12 Bætt aðgengi að upplýsingum um þjónustu við fatlað fólk

Samkvæmt núgildandi lögum og framkvæmd þeirra þá nær aðild foreldra og stuðningur við barn aðeins til þess heimilis þar sem barn hefur lögheimili. Barna- og fjölskyldustofa, sem sér um síðuna www.farsaeldbarna.is, getur ekki upplýst foreldri sem ekki hefur lögheimili barns um réttindi þess. Sveitarfélög sem veita þjónustu í nærumhverfi barns geta það ekki heldur. Í lið A.12 er ekkert um hvort bætt verði úr þessum skorti á upplýsingum.

B.1. Leiðbeiningar til að tryggja stafrænt aðgengi að upplýsingum um þjónustu og réttindi

Mjög mikilvægt er að tryggja að allir geti sótt um alla þá þjónustu sem viðkomandi vill. Að þjónustuframboð á stafrænum réttindum sé ekki takmarkað(klæðskerasniðið). Það er gríðarlega mikilvægt að fólk geti sótt um þjónustu og kvartað til æðra stjórnvalds sé umsókn hafnað. Að koma í veg fyrir að fólk geti sótt um þjónustu eru ekki góð og fagleg vinnubrögð.

Einnig er nauðsynlegt að tengja saman öll börn og alla foreldra, óháð lögheimili, svo foreldri geti sótt um allt það sem það telur nauðsynlegt barni sínu. Of oft gerist það að réttindi eru tengt lögheimili og hitt foreldrið, sem ekki hefur lögheimili barnsins, getur ekki sótt um einfalda þjónustu á netinu sem tengist barninu.

C.4 Aukið framboð hjálpartækja og bætt verklag við afgreiðslu og úthlutun

Í lið 3 er lagt til að foreldrar semji um skipta búsetu svo hægt sé að fá samþykki fyrir stærri hjálpartæki á bæði heimilin. Þessi tillaga veldur mér verulegum vonbrigðum. Ef barnið er fatlað þá er

¹ <https://www.umbodsmadur.is/alit-og-bref/mal/nr/9053/skoda/mal>

mjög óeðlilegt að krefjast þess af foreldri að það afsali sér fjárhagslegum réttindum eins og meðlagi og hluta barnabóta gegn því að barn fái stuðning vegna fötlunar. Í flestum tilfellum væri um að ræða einstæða móður sem rannsóknir sýna að standi illa fjárhagslega og er líklegri en aðrir hópar að enda á örorku. Ef gera á einhverjar kröfur þá ætti samningur um umgengni að nægja.

Þessi krafa er alvarlegt bakslag í jafnréttisbaráttunni.

Ekki á að gera kröfu um skipta búsetu svo fötluð börn geti notið réttinda til jafns við önnur börn.

Samantekt

Þingsályktunartillaga um framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks nær ekki til alls fatlaðs fólks. Sá hópur sem skilinn er eftir eru börn í sérstaklega viðkvæmri stöðu, börn sem búa á tveimur heimilum (mikil umgengni á milli heimila foreldra sem búa ekki saman). Ekki er minnst á þennan hóp í þessari áætlun.

Einnig er ekkert minnst á umönnunarbyrði í þessari áætlun og hvernig núgildandi lög og framkvæmd þeirra setur þyngri byrðar á herðar kvenna og banna með beinum hætti aðkomu beggja foreldra að málum barnsins.

Þessi úrelta sýn á hlutverk kynjanna og að börn eigi ekki að njóta sjálfstæðs réttar til þroska kemur í veg fyrir að SRFF nái til allra. Því þarf að breyta, réttindi sem SRFF eiga að tryggja þurfa að ná til allra án mismununar.

Ef þið óskið þá er ég reiðubúinn að mæta á fund til að útskýra umsögnina og svara öllum þeim spurningum sem þið kunnið að hafa.

Virðingarfyllt,

Lúðvík Júlíusson

Alþingi – nefndasvið
b.t. velferðarnefndar

Reykjavík, 15. febrúar 2024

Efni: **Viðbótarumsögn um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks fyrir árin 2024-2027, 584. mál**

Félags- og vinnumarkaðsráðuneyti svaraði umsögn minni í minnisblaði til velferðarnefndar þann 13. febrúar.

Í minnisblaðinu stendur meðal annars:

„Það er mat ráðuneytisins að ekki sé ástæða til viðbragða vegna umsagnarinnar enda lýtur hún fyrst og fremst að málefnum barna sem eiga tvö heimili. Ábendingum verður komið á framfæri við framkvæmd aðgerða eins og við á.“

Skoðum fyrstu setninguna betur.

„Það er mat ráðuneytisins að ekki sé ástæða til viðbragða vegna umsagnarinnar enda lýtur hún fyrst og fremst að málefnum barna sem eiga tvö heimili.“

Börn með fötlun eru fötluð óháð sambandsstöðu foreldra. Það er staðreynd. Réttindi barnanna í lögum ætti að vera það sama miðað við fötlun þeirra en ekki miðað við sambandsstöðu foreldra. Það er mjög einkennileg nálgun að taka þennan hóp barna og ætla sér, með ásetningi, að veita þeim lakari réttindi og stuðning, eins og viljinn virðist vera.

Nýlega fóru hátt í 100.000 konur í verkfall til að krefjast þess að feður, einnig feður sem búa ekki með barnsmæðrum sínum, taki meiri þátt í umönnun barna sinna. Til þess að þetta markmið nái fram að ganga þá þarf viðhorfsbreytingu og það þarf að tryggja bæði réttindi barnanna til stuðnings og þátttöku beggja foreldra í umönnun barna ef þeir vilja og geta. Þess vegna þarf að minnast sérstaklega á þennan hóp barna og foreldra í framkvæmdaáætluninni.

Skoðum síðari setninguna betur.

„Ábendingum verður komið á framfæri við framkvæmd aðgerða eins og við á.“

Aldrei hefur verið hugsað til stöðu barna sem búa á tveimur heimilum við undirbúning lagasetninga á síðustu árum.

Ríkisendurskoðun gerði úttekt á innleiðingu og framkvæmd á lögum 38/2018¹. Í skýrslunni er ekki einu orði minnst á þennan hóp barna og foreldra. Ekki er athugað hvort þau séu að fá þjónustu, hvort leiðbeiningar sveitarfélaga séu til staðar eða verklagsreglur sem nái til beggja heimila.

Í frumvarpi til laga 38/2018 er ekki fjallað um stöðu barna sem búa á tveimur heimilum og foreldra þeirra². Í framkvæmd laga voru réttindi, stuðningur og þjónusta aðeins veitt lögheimilisforeldri.

¹ <https://www.ríkisend.is/skyrslur/nanar?id=944>

² <https://www.althingi.is/altext/148/s/0026.html>

Fötluað börn fengu þar af leiðandi ekki þann stuðning sem lögin áttu að tryggja. Um þetta hefur GEF(Nú GEV) úrskurðað.

Í frumvarpi til laga 28/2021 um skipta búsetu barna var ekkert fjallað um stöðu fatlaðra barna³. Það var aðeins fyrir mínar ábendingar að eitthvað var um það rætt. Börn með fötlun sem búa á tveimur heimilum njóta ekki enn sömu réttindi og önnur börn, þrátt fyrir að foreldrar hafi samið um skipta búsetu.

Í frumvarpi til laga 86/2021 um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna er ekkert fjallað um stöðu fatlaðra barna sem búa á tveimur heimilum⁴. Ráðuneytið sagði að frumvarp yrði lagt fram í framtíðinni sem næði til þeirra. Ekkert frumvarp hefur verið lagt fram til að leiðrétta stöðu þessara barna.

Mennta- og barnamálaráðuneytið getur ekki sagt foreldrum fatlaðra barna hver staða þeirra er eða hver réttindi þeirra eru.

Dómsmálaráðuneytið getur ekki heldur sagt foreldrum fatlaðra barna hver staða þeirra er eða hver réttindi þeirra eru.

Reykjavíkurborg, sem veitir fötluðum börnum og foreldrum þeirra stuðning skv. lögum 38/2018 og farsældarlögum, getur ekki heldur sagt foreldrum hver réttindi barnanna og foreldranna eru.

Reykjavíkurborg benti á nokkrar heimasíður og eiga foreldrar sjálfir að finna út hver réttindi þeirra eru. Heimasíðurnar eru:

www.bofs.is sem vísar á www.farsaeldbarna.is. Á þessu vefsvæði er ekkert fjallað um réttindi eða stöðu barna sem búa á tveimur heimilum eða foreldra þeirra.

<https://www.althingi.is/lagas/153c/2021086.html> Lög um samþættingu þjónustu í þágu barna 86/2021. Á þessu vefsvæði er ekkert fjallað um réttindi eða stöðu barna sem búa á tveimur heimilum eða foreldra þeirra.

<https://www.althingi.is/lagas/nuna/2003076.html> Barnalög 76/2003. Á þessu vefsvæði er ekkert fjallað um réttindi eða stöðu barna sem búa á tveimur heimilum eða foreldra þeirra.

og

<https://island.is/reglugerdir/nr/0897-2009> um miðlun og meðferð upplýsinga í grunnskólum. Á þessu vefsvæði er ekkert fjallað um réttindi eða stöðu barna sem búa á tveimur heimilum eða foreldra þeirra.

Í Skýrslu starfshóps um heildarendurskoðun laga nr. 38/2018⁵ er ekki fjallað með beinum hætti um stöðu barna sem búa á tveimur heimilum. Þar er þó lagt til að:

- í lögin verði sett sérstök grein um rétt barnsins til að alast upp með fjölskyldu sinni og njóta þjónustu í nærumhverfi.
- tryggt sé í reglugerð að þjónusta, hjálpartæki og upplýsingar fylgi ávallt barninu.
- Í þeim tiltölulega fáu tilvikum þegar tvö sveitarfélög koma að þjónustu við fatlað barn er lagt til að kveðið verði á um ábyrgð hvors sveitarfélags fyrir sig í einstaklingsbundinni

³ <https://www.althingi.is/thingstorf/thingmalalistar-eftir-thingum/ferill/151/11/?ltg=151&mnr=11>

⁴ <https://www.althingi.is/thingstorf/thingmalalistar-eftir-thingum/ferill/151/354/?ltg=151&mnr=354>

⁵ <https://www.stjornarradid.is/gogn/rit-og-skyrslur/stakt-rit/2022/05/06/Skyrsla-starfshops-um-heildarskodun-laga-um-thjonustu-vid-fatlad-folk-med-langvarandi-studningstharfir/>

Þjónustuáætlun en við skipta búsetu fatlaðra barna skal ávallt tryggja að unnin sé einstaklingsbundin þjónustuáætlun fyrir barnið á grundvelli samkomulags á milli sveitarfélaganna.

Skýrslan er gefin út 6. maí 2022. Ekkert af þessum ábendingum starfshópsins hefur verið framkvæmd.

Það er ljóst að það er ekki nóg að koma ábendingum á framfæri. Það er nauðsynlegt að gera þennan hóp sýnilegan með því að minnst sérstaklega á hann í bæði lögum og sérstaklega í þessari þingsályktun.

Ef það er vilji Alþingis að samningur Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks nái til allra þá þarf að minnst á þennan hóp.

Það er ykkar val hvort réttindin séu algild eða sértæk, eins og framkvæmd laganna eru í dag.

Ef þið óskið þá er ég reiðubúinn að mæta á fund til að útskýra umsögnina og svara öllum þeim spurningum sem þið kunnið að hafa.

Virðingarfyllt,

Lúðvík Júlíusson

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Skrifstofa Alþingis - nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík 5. febrúar 2024

2402011SA VRB
Málalýkill: 00.63

Efni: Umsögn um þingsályktun um framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks, 584. mál

Vísað er til tölvupóst frá nefndarsviði Alþingis, dags. 24. janúar sl., þar sem óskað er eftir umsögn Sambands Íslenskra sveitarfélaga um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks. Framkvæmdaáætlunin felur í sér safn aðgerða til að koma í framkvæmd ákvæðum samnings Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks sem ætlunin er að lögfesta á Íslandi.

Afstaða sambandsins

Í stefnumörkun sambandsins fyrir 2022 – 2026 segir m.a. eftirfarandi:

„Unnin verði heildarstefna um málefni fatlaðs fólks með forgangsraðaðri og fjármagnaðri aðgerðaáætlun.“

Fyrirliggjandi þingsályktun er að mati sambandsins jákvætt skref í þá átt að ná heildarsýn í málefnum fatlaðs fólks. Líkt og rakið er í þingsályktuninni var hún unnin í víðtæku samráði og þar tóku fulltrúar sambandsins virkan þátt. Heilt yfir tekur sambandið því undir á framtíðarsýn, markmið, áherslu og verkefni sem sett eru fram í þingsáætluninni.

Fjármögnun málaflokksins

Óhjákvæmilega er þó að nefna að eins og fram kemur í skýringum með þingsályktuninni þá lúta margar aðgerðir að mótun tillagna eða þróun þjónustu sem getur haft í för með sér verulegan kostnaðarauka fyrir sveitarfélögin. Má þar t.d. nefna aðgerðir sem lúta að húsnaðismálum, aðgengi og aðgengisfulltrúum.

Tekið er fram að sá kostnaður sem komi til með að fylgja laga- eða reglugerðabreytingum verði metinn samhliða undirbúningi og vinnu að slíkum breytingum í hverju tilfelli fyrir sig. Það er vissulega jákvætt en nauðsynlegt er að því verði fylgt markvisst eftir.

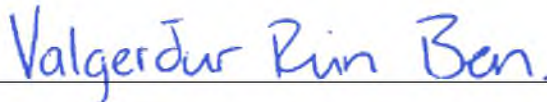
Frá því að sveitarfélögin tóku yfir þjónustu við fatlað fólk hafa stjórnvöld og Alþingi tekið fjölmargar stefnumarkandi ákvarðanir í málaflokknum sem hafa ekki alltaf verið kostnaðarmetnar, annað hvort alls ekki eða ekki með fullnægjandi hætti. Hefur þetta gert það að verkum að fjármögnun málaflokksins hefur ekki verið fullnægjandi sem hefur haft mjög mikil áhrif á fjárhag sveitarfélaganna.

Nú síðast í desember gerði sambandið samkomulag við ríkið um breytingu á fjármögnun málaflokksins en ennþá er margt sem út af stendur og áfram þarf að vinna að. Þá er einnig ljóst að ef fram heldur sem horfir mun kostnaður við málaflokkinn að óbreyttu aukast mjög á næstu árum og þá er ekki búið að taka tillit til aukins kostnaðar vegna verkefna sem koma út úr eftirfylgni við þingsályktunina sem hér er til umfjöllunar.

Í ljósi framangreinds leggur sambandið því mikla áherslu á að það fyrirheit sem gefið er um kostnaðarmat aðgerða gangi eftir og biðlar til þingsins um að styðja sveitarfélögin í því. Að öðrum kosti næst ekki sú frampróun í málaflokknum sem allir vilja sjá.

Virðingarfyllt

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Valgerður Rún Benediktsdóttir
yfirlögfræðingur

Samtök sveitarfélaga á
höfuðborgarsvæðinu

Nefndasvið Alþingis
Velferðarnefnd

Kópavogur, 5. mars 2024
Málsnr. 1910005/HH/PBG

Efni: Umsögn Samtaka sveitarfélaga á höfuðborgarsvæðinu (SSH) um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks fyrir árin 2024–2027, 584. mál.

Vísað er til framlagðrar þingsályktunartillögu sem nú er til meðferðar nefndarinnar en SSH eða aðildarsveitarfélög þeirra fengu hana ekki senda sérstaklega til umsagnar. Allt að einu, og þrátt fyrir að formlegur umsagnarfrestur sé liðinn, óska samtökin þess að koma eftirfarandi á framfæri:

Í tillögunni er fjallað um 57 aðgerðir sem skiptast í sex flokka. Þó sú greiningarvinna sem fyrirhuguð er á grundvelli tillögunnar hafi verið fjármögnuð, sbr. umfjöllun um mat á áhrifum í greinargerð, er einnig fyrirsjáanlegt að tillögur sem mótaðar verða á grundvelli þeirrar greiningar muni hafa í för með sér aukinn kostnað fyrir sveitarfélögin.

SSH vilja því leggja ríka áherslu á að aðgerðir verði kostnaðarmetnar og að undirbúningur aðgerða sem leiða til aukins kostnaðar sveitarfélaganna, sem fara með þjónustu við fatlað fólk, verði unninn í samráði við þau. Fjármögnun málaflokksins hefur sem kunnugt er ekki verið fullnægjandi en fullnægjandi fjármögnun er fortakslaus forsenda þess að unnt sé að sinna þjónustu við fatlað fólk með þeim hætti sem sveitarfélögin vilja geta gert og til samræmis við þá framtíðarsýn og markmið sem koma fram í fyrirbyggjandi tillögu um framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks. Taka SSH í þessum efnum heils hugar undir umsögn Sambands íslenskra sveitarfélaga, dags. 5. febrúar 2024.

Virðingarfyllst,

f.h. Samtaka sveitarfélaga á höfuðborgarsvæðinu

Páll Björgvin Guðmundsson
framkvæmdastjóri

Velferðarnefnd Alþingis

Reykjavík, 7. febrúar 2024

Mál 584

Efni: Umsögn Þroskabjálfafélags Íslands um tillögu til
Þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks fyrir árin 2024-2027

Þroskabjálfafélag Íslands fagnar framkomnum hugmyndum við þingsályktunartillöguna um framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks og vonar að hún verði afgreidd hratt í velferðarnefnd Alþingis. Mikilvægt er að eftir innleiðingu framkvæmdaáætlunarinnar að samningur Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks verði lögfestur árið 2025, eins og kemur fram í samstarfssáttmála ríkisstjórnarinnar.

Þroskabjálfafélag Íslands hélt málþing 2. febrúar síðastliðinn með yfirskriftina; Landsáætlun í málefnum fatlaðs fólks - Vitundarvakning - horfum til framtíðar. Efnið stendur þroskabjálfum nærri en markmið áætlunarinnar er að fatlað fólk fái notið fullra mannréttinda og mannfrelsis til jafns við annað fólk þegar kemur að menntun, búsetu, atvinnu og sjálfstæðu lífi. Dagskrá ráðstefnunnar má sjá hér.

Þroskabjálfar eru fagstétt sem sérstaklega hefur menntað sig til að starfa með fólki á öllum aldri sem býr við skerðingu. Sérstaða þroskabjálfa er annars vegar víðtæk og hagnýt þekking á sviði stefnumótunar, skipulags og framkvæmdar heildrænnar þjónustu og hins vegar einstaklingsmiðuð þjónusta, óháð aldri og aðstæðum. Hugmyndafræði þroskabjálfunar er grundvölluð í lögum, reglugerð og siðareglum þroskabjálfa. Hún byggir m. a. á jafnrétti, virðingu fyrir sjálfsákvörðunarrétti og mannhelgi. Með þetta að leiðarljósi hafa þroskabjálfar tekið þátt í að móta þjónustu og ryðja í burt hindrunum í samfélaginu í því skyni að bæta lífsskilyrði og lífsgæði fólks.

Þroskabjálfar starfa á breiðum vettvangi s.s. í leik- og grunnskólum og á öðrum stofnunum sem veita fötluðu fólki þjónustu m.a. innan félagsþjónustu. Í 18. gr. laga um félagsþjónustu sveitarfélaga nr. 40/1991 og 26. gr. laga um þjónustu við fatlað fólk með langvarandi stuðningsþarfir nr. 38/2018 er kveðið á um þær fagstéttir sem sveitarfélög skulu hafa á að skipa til starfa að verkefnum samkvæmt lögunum og eru þroskabjálfar þar tilgreindir. Þroskabjálfafélag Íslands vill árétta mikilvægi þess að reglugerðir ráðherra um hæfisskilyrði og menntunarkröfur tengiliða og málstjóra tilgreini þær fagstéttir sem best eru til þess fallnar að sinna þeim verkefnum sem kveðið er á um í lögunum og minnir á víðtæka og hagnýta þekkingu þroskabjálfa á skipulagi og framkvæmd heildrænnar þjónustu með áherslu á einstaklinga og fjölskyldur.

Þroskaþjálfafélag Íslands

Í lið A. Vitundarvakning og fræðsla, þar kemur fram að auka þurfi sýnileika fatlaðs fólks í samfélaginu og í almennri umræðu. Aðgerðir í þessum flokki snúi að því að auka meðvitund fatlaðs fólks sjálfs, almennings og fagfólks í ýmsum stéttum um stöðu og aðstæður fatlaðs fólks í samfélaginu. Jafnframt miði aðgerðir í þessum flokki að því að búa til námsefni og leiðbeiningar og miðla gögnum, upplýsingum og þekkingu um hagi fatlaðs fólks. Sérfræðingar eins og þroskaþjálfar hafa mikla þekkingu og reynslu í að stuðla að því að fatlað fólk njóti mannréttinda og mannfrelsis. Þroskaþjálfafélag Íslands telur mikilvægt að Þroskaþjálfafélag Íslands sé samstarfsaðili við innleiðingu á landsáætlun í málefnum fatlaðs fólks.

Þroskaþjálfafélag Íslands vill minna á grein 30 í samningi sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks. Þátttaka í menningarlífi, tómstunda, frístunda- og íþróttastarfi. Þátttaka í menningarlífi, tómstundum, frístundum og íþróttum skiptir miklu máli í lífi fólks. Rannsóknir eins og í Noregi hafa sýnt fram á að leggja þurfi mikla áherslu á þennan þátt hjá fólki með fötlun.

Virðingarfyllt f.h. Þroskaþjálfafélags Íslands

Laufey Elísabet Gissurardóttir, formaður Þroskaþjálfafélags Íslands

9. febrúar 2024

Umsögn ÖBÍ réttindasamtaka um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks fyrir árin 2024-2027 (landsáætlun um innleiðingu samnings Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks), 584. mál.

ÖBÍ réttindasamtök (ÖBÍ) fagna því að tillaga til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks sé lögð fram. Tillagan felur í sér margar góðar og þarfar aðgerðir sem miða að því að bæta lífsgæði fatlaðs fólks.

Til að stuðla að framgangi verkefna þarf nú þegar að semja við skilgreinda ábyrgðaraðila og leggja á þá skyldu að þeir vinni að lausn þeirra samkvæmt áætlun. Það felur í sér að þeir setji upp samstarfsvettvang, finni nægilegt og nauðsynlegt fjármagn og útbúi raunhæfa verkefnaætlun. Aðgerðir í fyrri áætlunum hafa oft fallið á því að þessi þáttur hefur verið vanræktur.

A. Vitundarvakning og fræðsla.

A.12.

ÖBÍ telur fyrirhugað verkefni um bætt aðgengi að upplýsingum um þjónustu við fatlað fólk og réttindi þess til bóta. ÖBÍ harmar hins vegar að tillaga um að skerpt verði á mikilvægi frumkvæðisskyldunnar meðal opinberra starfsmanna sé ekki í þingsályktunartillögunni. Virk frumkvæðisskylda er ein grunnstoð upplýstra réttinda og dregur úr líkum þess að fatlað fólk falli á milli í kerfinu. ÖBÍ leggur til að **aukin ábyrgð verði sett á stofnanir að framfylgja frumkvæðisskyldu sinni** og að unnið verði að einföldun í stjórnkerfinu til að draga úr flækjustigum.

B. Aðgengi.

A.12. og B.1.

Stafræn þróun er hröð á Íslandi en hefur skilið fatlað fólk eftir. Tilskipun Evrópusambandsins um vefaðgengi (WAP) hefur enn ekki verið innleidd og rekur Ísland þar lest Evrópuþjóða, auk þess sem langt er í að Evrópska aðgengistilskipunin (EAA) verði hér tekin upp. Það getur haft slæmar afleiðingar að halda ekki í við þá staðla og viðmið sem aðrar þjóðir vinna eftir. Mikilvægt er að byrjað sé strax að vinna með Stafrænu Íslandi til að fara yfir upplýsingamiðlun til fatlaðs fólks og aðgengi þess að upplýsingum. Það eru miklir hagsmunir undir að þær

upplýsingar og leiðbeiningar sem fatlað fólk þarfnast, þ.m.t. staða innan kerfisins, ferlar og eyðublöð, séu aðgengilegar öllum innan stjórnsýslunnar.

B.2.

Rafræn auðkenni auðvelda líf flestra landsmanna og létta á þjónustubyrði stofnana. Við hönnun og innleiðingu var ekki hugað að þörfum allra útiloka þá þar af leiðandi stóran hóp fatlaðs og aldraðs fólks. Allar tilraunir til að bæta kerfið og veita fólki aðgang að heilbrigðis- og bankþjónustu hafa litlu skilað fram að þessu. Í lausninni verður að felast aðgengi fatlaðs fólks að þjónustunni til jafns við aðra, og aðrar lausnir eins og talsmannakerfi verður að líta á sem tímabundna viðbót meðan á verkefninu stendur. Umboðsmaður Alþingis hefur fylgst náið með framkvæmd rafrænnar stjórnsýslu og telur að illa hafi verið að henni staðið. ÖBÍ hvetur til þess að athugasemdir umboðsmanns í álitum¹ hans og ársskýrslu² verði hafðar til hliðsjónar við framkvæmd þessa verkefnis.

B.4., B.5. og B.7.

Það er ekki nóg að lög og reglur séu skýrar. Eftirlit þarf að vera með framkvæmdum, þar sem komið er í veg fyrir að farið sé á svig við löggjöfina með undanþágum, sérákvæðum og annarri undanlátssemi við framkvæmdaraðila sem ekki á sér stoð í lögum. Því er þörf á að framfylgja umræddum aðgerðum með festu.

B.6.

Það er mikilvægt skref að útbúa góðar leiðbeiningar og fræðslu um viðeigandi aðlögun og algilda hönnun. Það er ekki alltaf ljóst hvernig best er að útfæra algilda hönnun svo að hún nýtist öllum, sé hagkvæm og falleg. Arkitektar, verktakar og aðrir sem koma að hönnun og framkvæmd þurfa góðar leiðbeiningar til að styðja sig við. Í dag eru leiðbeiningar af skornum skammti og er Ísland eftirbátar nágrannaríkjanna okkar þar um, þegar við ættum að vera í fararbroddi. Það er einnig mikilvægt að algild hönnun sé kennd í skólum, en nemendur í arkitektúr, hönnun, verkfræði, byggingafræði, tölvunarfræði og iðngreinum fá litla sem enga kennslu eða innsýn í inntak algildrar hönnunar.

B.8.

Almenningssamgöngur útiloka öllu jafnar fatlað, sér í lagi hreyfihamlað fólk. Samgönguáætlun gerir ráð fyrir uppbyggingu strætóbiðstöðva á landsbyggðinni en til þess þarf að tryggja fjármagn. Aðgerð B.8. gerir ráð fyrir kortlagningu sem ljúka á árið 2027. Það er drjúgum tíma

¹ Álit umboðsmanns Alþingis í máli nr. 14/2022.

² Ársskýrsla umboðsmann Alþingis 2022, sjá nánar bls. 15-17.

úthlutað í undirbúning þegar aðgerða er þörf. Lagt er til að kortlagningin hefjist á árinu 2024 og að starfshópur leggi fram tillögur til úrbóta sem gert verði ráð fyrir í fjárlögum.

E. Þróun þjónustu.

E.2.

Í verkefninu er lagt til að vinnuhópur endurskoði gildandi leiðbeiningar um akstursþjónustu fatlaðs fólks. Leiðbeiningarnar voru endurskoðaðar árið 2020 og eru mjög góðar. Að því sögðu er ekki þörf á endurskoðun eins og er. Vandinn liggur í því að leiðbeiningunum er ekki fylgt. Samband íslenskra sveitarfélaga ætlaði að leggja fram viðmið um samkomulag um ferðir milli sveitarfélaga fyrir 1. september 2020 en hefur enn ekki gert. Sú ábyrgð var lögð á hendur sveitarfélaga að endurskoða reglur sínar með hliðsjón af leiðbeiningunum eigi síðar en sex mánuðum eftir útgáfu þeirra og að reglur sveitarfélaga yrðu endurskoðaðar eigi sjaldnar en á tveggja ára fresti. Því hefðu öll sveitarfélög landsins átt að hafa endurskoðað reglur sínar um akstursþjónustu eigi síðar en 22. nóvember 2020, og aftur innan tveggja ára. Langflest sveitarfélög landsins hafa ekki breytt reglum sínum, og veita enn takmarkaða þjónustu, oft á grundvelli laga nr. 59/1992 sem eru brottfallin frá árinu 2018. Verkefnið ætti því að sjá til þess að leiðbeiningunum sé framfylgt frekar en að stofna nýjan og óþarfan vinnuhóp.

C. Sjálfstætt líf.

C.2.

Í þingsályktunartillögunni er ekki minnst á að **hækka þurfi framfærslu og að tryggja fötluðu fólki viðunandi lífskjör**, sbr. 1. mgr. 28. gr. SRFF. Í tillögunni kemur eingöngu fram að kjör þeirra sem **lakast standi** verði bætt í stað þess að **kjör fatlaðs fólks almennt verði bætt**. Meðal annars er mikilvægur liður í því að fá inn nýjan viðbótar greiðsluflokk til að mæta ótilgreindum fylgikostnaði fötlunar í samræmi við c-lið 2. mgr. 28. gr. SRFF. Greiðslur almannatrygginga hafa ítrekað hækkað minna en verðlag samkvæmt vísitölu neysluverðs, þrátt fyrir lagaákvæði sem ætti að tryggja að slíkt gerðist ekki. Á sama tíma hafa greiðslurnar heldur ekki náð að fylgja launapróun. Þetta þarf að leiðrétta og uppfæra frá árinu 2009.

Frítekjumörk vegna lífeyrissjóðstekna og fjármagnstekna hafa verið óbreytt frá árinu 2009. Frítekjumark vegna atvinnutekna stóð í stað frá árinu 2009 allt til ársins 2023 þegar það var loks hækkað í bráðabirgðarákvæði við lög um almannatryggingar. Þetta veldur því að við hækkun tekna annars staðar aukast tekjuskurðingar í stað þess að fólk njóti þeirra hækkana. Farið er fram á að þetta verði lagfært.

Þingsályktunartillöguna skortir ákvæði sem tryggir sífellt batnandi lífskjör og gegnsæi við ákvörðun greiðslna. Núverandi fyrirkomulag um breytingar fjárhæða greiðslna úr

almannatryggingum byggir á áætlunum og spám fram í tímann sem sjaldnast standast og eru yfirleitt ekki leiðréttar. Farið er fram á að þetta verði lagfært.

Skipaður var stýrihópur og sérfræðingateymi um endurskoðun kerfisins án aðkomu ÖBÍ eða annarra samtaka fatlaðs fólks. Að gefnu tilefni er **3. mgr. 4. gr. SRFF um samráð stjórnvalda við fatlað fólk og hagsmunasamtök þeirra ítrekuð**. Í greinargerð með þingsályktunartillögunni segir að horfa megi m.a. til tillagna vinnuhóps 11 við vinnu við endurskoðun greiðslukerfisins (fylgiskjal 1) og er lögð áhersla á að þær verði teknar inn í endurskoðunina.

C.3.

ÖBÍ telur brýnt að stjórnvöld fylgi eftir ítarlegum tillögum þeirra 11 vinnuhópa sem störfuðu með verkefnastjórn að mótun landsáætlunar. **Óþarft er að skipa nýjan starfshóp til að finna upp hjólið þegar stjórnvöld hafa aðgang að tillögum til úrbóta.**

Í verkefni um húsnæðisöryggi lagði vinnuhópur 11 fram fimm tillögur að breytingum til úrbóta þannig að fatlað fólk eigi kost á húsnæði við hæfi:

1. Húsnæðis- og mannvirkjastofnun verði heimilað að útbúa nýjan lánaflokk í anda hlutdeildarlána en með rýmri lánstíma og léttari afborgunum.
2. Útbúið verði sértækt greiðslumat sem miðar við lengri lánstíma, léttari afborganir og tekur tillit til greiðslusögu í formi húsaleigu.
3. Tryggt verði að fatlað fólk greiði ekki hærra hlutfall en 25% af ráðstöfunartekjum sínum í húsnæðiskostnað með fjölbreyttum aðgerðum á borð við heildarendurskoðun á lífeyriskerfinu, sértækum lánaflokki auk aðgerðum til að sporna við óviðráðanlegu leiguverði.
4. Gerð verði markviss áætlun um að eyða biðlistum eftir húsnæði fyrir fatlað fólk samhliða öflugri húsnæðisuppbyggingu um land allt sem mætir uppsöfnuðum húsnæðisskorti.
5. Sveitarfélög setji sér markmið um að leggja niður herbergjasambýli fyrir lögfestingu samningsins.

C.4.

ÖBÍ tekur undir að þörf sé á auknu framboði hjálpartækja og að verklag við afgreiðslu og úthlutun hjálpartækja verði bætt. Á undanförunum mánuðum hefur heilbrigðisráðuneytið unnið að endurskoðun á hjálpartækjalöggjöfinni. ÖBÍ hefur átt fundi með starfsfólki ráðuneytisins sem heldur utan um endurskoðunina þar sem ÖBÍ kom á framfæri ábendingum og athugasemdum. Ein af ábendingunum varðar mikilvægi þess að fram fari

heildarendurskoðun á hjálpertækjalöggjöfnni og að hjálpertækjahugtakið verði endurskilgreint.

Samkvæmt núverandi löggjöf og túlkun Sjúkratrygginga Íslands (SÍ) og úrskurðarnefndar velferðarmála (ÚRVEL) verður hjálpertæki að teljast nauðsynlegt sem veldur því að ef SÍ og ÚRVEL túlka að tiltekið hjálpertæki sé ekki nauðsynlegt ber fatlað fólk allan kostnað af tækinu. Þessi þrönga túlkun girðir fyrir að fatlað fólk fái notið grundvallarfrelsis og mannréttinda til jafns við aðra. Hjálpertæki eru til þess fallin að auka lífsgæði fólks og gera þeim kleift að lifa sjálfstæðu lífi á eigin forsendum.

Umboðsmaður Alþingis hefur í álitum sínum³ um hjálpertæki bent á að túlkun bæði SÍ og ÚRVEL á því hvort hjálpertækið teljist viðkomandi nauðsynlegt væri of þröng. Umboðsmaður tekur sérstaklega fram í álitum sínum að túlka verður ákvæði 26. gr. laga nr. 112/2008 um sjúkratryggingar á þann veg að notkun tækisins næði þeim tilgangi að vernda heilbrigði sjúkratryggðra **í viðtækum skilningi** og þá í ljósi þeirra hagsmuna sem væru undirliggjandi. Í ljósi afgerandi niðurstöðu umboðsmanns Alþingis í álitum sínum um hjálpertæki er afar brýnt að bæði lögum um sjúkratryggingar og reglugerðum um hjálpertæki verði breytt á þann veg að fatlað fólk eigi rétt á hjálpertækjum sem auðvelda þeim athafnir daglegs lífs, eykur lífsgæði þeirra og gerir þeim kleift að lifa sjálfstæðu lífi á eigin forsendum.

E. Þróun þjónustu.

E.8.

Fram kemur í aðgerðaráætluninni að efla eigi aðgengi fatlaðs fólks að heilbrigðisþjónustu og endurhæfing verði kortlögð. Einn liður í því að efla aðgengi fatlaðs fólks að heilbrigðisþjónustu er augin fjarheilbrigðisþjónusta. ÖBÍ hefur á undanförunum árum bent á að með tilkomu fjarheilbrigðisþjónustu mun aðgengi fatlaðs fólks að heilbrigðisþjónustu vera betur tryggt. Fatlað fólk er líkleggra til að sækja heilbrigðisþjónustu, bæði þjónustu lækna og annars konar heilbrigðisþjónustu. Nauðsynlegt er að huga sérstaklega að því að fatlað fólk eigi raunverulega möguleika á því að nýta sér fjarheilbrigðisþjónustu. Ávinningurinn af fjarheilbrigðisþjónustu er að kostnaður verður minni og samfella í heilbrigðisþjónustu og umönnun verður betur tryggð.

Vanda þarf til verka þegar fjarheilbrigðisþjónusta fyrir fatlað fólk er kortlögð þar sem sum þeirra geta átt erfiðar með að nýta sér þann möguleika. Ástæðurnar eru margþættar, m.a. vegna skorts á aðgengi að til þess bærum tækjum og vegna skorts á að geta nýtt stafrænt aðgengi. Brýnt er **að öll stefnumörkun varðandi fjarheilbrigðisþjónustu helgist af því að þjónustan sé aðgengileg, hagnýt og styðjandi fyrir fatlað fólk.** Rétturinn á bestu mögulegu

³ Álit umboðsmanns Alþingis í málum nr. 1022/2019 og 11910/2022.

heilsu er meðal mikilvægustu grunnmannréttinda og því mikilvægt skilyrði fyrir möguleikum fatlaðs fólks á því að njóta annarra mannréttinda.

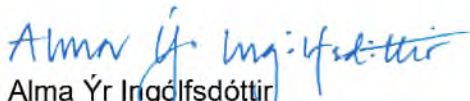
E.11. Vernd fatlaðs fólks, sérstaklega fatlaðra kvenna gegn ofbeldi.

ÖBÍ tekur undir að meta þurfi hvaða laga- og reglugerðabreytinga er þörf á þegar kemur að þjónustu vegna ofbeldis og að horfa þurfi sérstaklega til stöðu fatlaðra kvenna. ÖBÍ telur að einnig þurfi að horfa sérstaklega til stöðu fatlaðra barna. **Mikilvægt er að allir þjónustuaðilar við fötluð börn séu með viðbragðsáætlun þegar grunur kemur upp um að barn hafi orðið fyrir hverskonar ofbeldi í þjónustu þess og að það verði sett sem skilyrði fyrir starfsleyfi þjónustuaðila.**

ÖBÍ áskilur sér rétt til að koma á framfæri frekari athugasemdum á seinna stigum, þ.m.t. vegna aðgerða undir staflíð **D. um menntun og atvinnu.**

Ekkert um okkur án okkar!

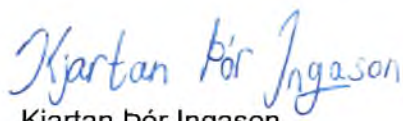
Með vinsemd og virðingu,

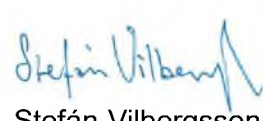

Alma Ýr Ingólfssdóttir
formaður ÖBÍ

Bergþór H. Þórðarson
varaformaður ÖBÍ

Bára Brynjólfssdóttir
lögfræðingur ÖBÍ

Andrea Valgeirsdóttir
lögfræðingur ÖBÍ

Kjartan Þór Ingason
verkefnastjóri ÖBÍ

Stefán Vilbergsson
verkefnastjóri ÖBÍ

Sigríður Hanna Ingólfssdóttir
Félagsráðgjafi ÖBÍ

Tillögur að breytingum. Nánari útfærsla:

1. Lagt er til að fjárhæð óskertra örorku- og endurhæfingarlífeyrisgreiðslna verði 500.000 kr.¹ á mánuði, sem er greidd í einum sameinuðu greiðsluflokki í stað núverandi greiðsluflokka: Örorkulífeyrir, aldurstengd örorkuuppbót, tekjutrygging, heimilisuppbót og framfærsluuppbót.
 2. Lagt er til að til viðbótar komi einn óskattskyldur og ótekjutengdur greiðsluflokkur að fjárhæð 40.000 kr.² á mánuði sem ætlaður er til að mæta ótilgreindum fylgikostnað fötlunar.
 3. Lagt er til eitt sameinað frítekjumark að fjárhæð 350.000 kr.³ á mánuði að lágmarki fyrir allar skattskyldar tekjur.
 4. Lagt er til að skerðingarhlutfall vegna tekna umfram frítekjumark sé sanngjarnt og gegnsætt og að skerðingarhlutföll verði þrepaskipt með hækkandi tekjum. Þetta atriði krefst frekari umræðu og samráðs. Lagt er til að tekjur umfram frítekjumark (350.000 kr.⁴) skerðist um 33% í fyrsta þrepi og 67% í næsta þrepi.
 5. Lagt er til að ákvæði um hækkun lífeyrisgreiðslna almannatrygginga verði endursamið með hliðsjón af því að það verði gegnsætt, með skýrum forsendum og ekki opið fyrir túlkun eftir geðþóttu stjórnvalda hverju sinni.
-

¹ Fjárhæðir í þessum tillögum eru á verðlagi í júní 2022.

² Fjárhæðir í þessum tillögum eru á verðlagi í júní 2022.

³ Fjárhæðir í þessum tillögum eru á verðlagi í júní 2022.

⁴ Fjárhæðir í þessum tillögum eru á verðlagi í júní 2022.